

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO

Bryssel 18.5.2004
KOM(2004) 383 lopullinen

**KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE,
EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE SEKÄ ALUEIDEN
KOMITEALLE**

**Globalisaation sosiaalinen ulottuvuus – etujen laajempaa jakautumista edistävät
EU:n poliittiset linjaukset**

1. TIIVISTELMÄ

Globalisaatioprosessista on koitunut huomattavia etuja monille ihmisille ympäri maailmaa. Korkeatasoisempia – ja paremmin palkattuja – työpaikkoja on luotu sellaisiin osiin maailmaa, joissa on aiemmin laajalti tukeuduttu maatalouteen väestön elinkeinona.

Nämä globalisaation myönteiset näkökohdat tunnustetaan *globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden maailmankomission (WCSDG)* raportissa¹, joka julkistettiin 24. helmikuuta 2004. Raportissa todetaan kuitenkin myös, että globalisaation edut eivät jakaudu tasaisesti kaikkien maiden ja ryhmien kesken ja että ilman maailmanlaajuisia ohjausjärjestelmää nykyinen globalisaatiomalli tuottaa epätasaisia tuloksia eikä todennäköisesti johda maailmanlaajuisesti kestävään kehitykseen.

EU on jo pitkään tukenut poliittisia linjauksia – sekä EU:n sisällä että kansainvälisellä tasolla – joilla pyritään varmistamaan sosiaali- ja talouspoliittisen edistyksen nivoutuminen toisiinsa. Valtioiden ja hallitusten päämiehet sopivat Lissabonissa vuonna 2000 uudistuksia koskevasta integroidusta strategiasta, jonka avulla Euroopasta on tarkoitus tehdä maailman kilpailukykyisin osaamisyhteiskunta, joka tarjoaa enemmän ja parempia työpaikkoja ja jossa sosiaalinen yhteenkuuluvuus lisääntyy sen ansiosta, että vastavuoroisesti lujitetaan poliittisia linjauksia kilpailukyvyyn, työllisyyden, sosiaalipoliittisen edistyksen ja ympäristön kestävyuden tarpeisiin vastaamiseksi. Tämä strategia on myös perustana EU:n politiikalle, jossa otetaan huomioon globalisaation vaikutukset yrityksiin, työpaikkoihin ja kansalaisiin Euroopassa.

EU:n talous- ja yhteiskuntamallia sekä sen käytännön toteutusta koskevaa Lissabonin strategiaa ei voida sellaisinaan ottaa käyttöön muualla maailmassa. Globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden maailmankomissio on kuitenkin korostanut useita malliin sisältyviä näkökohtia, jotka voivat osoittautua unionin kumppaneiden kannalta kiinnostaviksi. Tämä pätee etenkin poliittisten toimintalinjojen suunnittelu-, täytäntöönpano- ja arviointiprosesseihin, jotka ovat avainasemassa taloudellisten ja sosiaalisten tavoitteiden välisen tasapainon saavuttamisessa. EU:n mallissa korostetaan etenkin esimerkiksi talous-, työllisyys-, sosiaali- ja ympäristökysymysten hallinnon vankkoja institutionaalisia rakenteita ja niiden välisiä yhteyksiä, työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua ja kansalaiskeskustelua sekä tietopääomaan tehtäviä investointeja ja työpaikkojen laatua.

Lisäksi EU:n on huolehdittava ulkosuhteisiin liittyvien politiikan alojen yhteydessä siitä, että edistetään globalisaation etujen jakautumista kaikissa kumppanimaisissa ja kaikilla kumppanuusalueilla mahdollisimman tasaisesti kaikkien sosiaaliryhmien kesken. EU:n ulkosuhteisiin liittyvillä politiikan aloilla on aina ollut tärkeä sosiaalinen ulottuvuus, sillä niiden avulla on esimerkiksi tuettu perussosiaalipalvelujen yleistä saatavuutta kehitysmaissa. Jo jonkin aikaa EU on myös edistänyt maailmanlaajuisen ohjausjärjestelmän, myös taloushallintomallin, tehokkuutta ja johdonmukaisuutta kansainvälisten järjestöjen kautta sen varmistamiseksi, että kauppapolitiikassa sekä alueiden ja yksittäisten maiden kanssa solmittavissa kahdensuuntaisissa suhteissa tuetaan täysimääräisesti sosiaalista kehitystä ja että kehitysyhteistyön ja ulkopuolelle suuntautuvan yhteistyön avulla pyritään globalisaation

---

¹ *A fair globalization: creating opportunities for all* (Oikeudenmukainen globalisaatio: Mahdollisuuksia kaikille), <http://www.ilo.org/public/english/wcsdg/>

myönteisten sosiaalisten vaikutusten maksimointiin ja kielteisten vaikutusten minimointiin. Lisäksi kannustetaan yksityissektorin osallistumista näiden tavoitteiden saavuttamiseen.

Tässä tiedonannossa kuvataan lyhyesti unionin nykyisiä toimia, jotka koskevat globalisaation sosiaalista ulottuvuutta, ja esitetään muutamia muutosehdotuksia. Se on tarkoitettu ensimmäiseksi puheenvuoroksi keskustelussa, joka on käynnistynyt globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden maailmankomission raportin julkaisemisen myötä, ja etenkin keskustelussa, joka käydään aiheen seurannasta Kansainvälisessä työkonferenssissa Genevessä vuoden 2004 kesäkuussa. Komissio katsoo, että joistakin maailmankonferenssin ehdotuksista olisi keskusteltava myös muilla foorumeilla, joiden vastuualueeseen kuuluu rahoitus-, talous- ja kauppapoliittisia kysymyksiä.

2. TAUSTAA

EU:n piirissä on pitkään oltu tietoisia eduista ja riskeistä, jotka liittyvät maailmanlaajuisesti lisääntyvään taloudelliseen integraatioon, osittain myös merkittävästä ja onnistuneesta alueellisesta integraatiosta saatujen omien kokemusten perusteella. EU:ssa on kehitetty poliittisia linjauksia sekä taloudellisen edistyksen että sosiaalisen koheesion tukemiseksi unohtamatta perusoikeuksia ja -vapauksia, joita EU on sitoutunut noudattamaan. EU:ssa on hyväksytty talous-, sosiaali- ja ympäristöpolitiikkaa ja niiden vastavuoroista lujittamista koskeva kestävä kehityksen strategia². Lisäksi EU:ssa on korostettu tarvetta löytää tasapaino talous-, sosiaali- ja ympäristöpoliittisten periaatteiden välillä ulkosuhteisiin liittyvien politiikan alojen yhteydessä. Tämän suuntaisia poliittisia linjauksia on jo valmisteltu ja kehitetty³ esimerkiksi seuraavilla aihealueilla: kaupan ja kehitysyhteistyön väliset yhteydet, köyhyyskysymysten korostaminen kehitysyhteistyössä, työelämän perusnormit ja työmarkkina- ja sosiaalipolitiikan ohjausjärjestelmä, yritysten sosiaalinen vastuu, kauppa ja ympäristö sekä sitoutuminen monenvälisyyteen, kestäväan kehitykseen ja lahjonnan torjuntaan ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen kaikkialla maailmassa.

Vastauksena aiheesta esitettyihin huolestuneisiin kommentteihin Kansainvälinen työjärjestö (ILO) perusti *globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden maailmankomission (WCSDG)*. Maailmankomissio antoi 24. helmikuuta 2004 perustellun raportin, jossa tarkastellaan globalisaation sosiaalisia vaikutuksia. Euroopan komissio on osallistunut maailmankomission perustamiseen ja työskentelyyn sekä ilmaissut halukkuutensa osallistua sen toiminnan tehokkaaseen seurantaan⁴. Raportissa esitetään joukko suosituksia, joiden tarkoituksena on parantaa maailmanlaajuisia ohjausjärjestelmää, jotta edut jakautuisivat oikeudenmukaisemmin maailman kansojen kesken ja jotta nopeisiin maailmanlaajuisiin muutoksiin usein liittyviä kustannuksia voitaisiin paremmin ennakoita.

Maailmankomission raportti kattaa laajan aihepiirin, joka on olennainen EU:n sisäisten ja ulkosuhteisiin liittyvien politiikan alojen kannalta. Raportti perustuu useisiin globaalitason aloitteisiin. Se on saanut yleisesti myönteisen vastaanoton ILO:n jäsenvaltioissa, EU:ssa ja

---

² Göteborgissa kokoontunut Eurooppa-neuvosto, puheenjohtajan päätelmät, kesäkuu 2001.

³ KOM(2002) 513 lopullinen, 18.9.2002, KOM(2000) 212 lopullinen, 26.4.2000, KOM(2001) 416 lopullinen, 18.7.2001, KOM(2002) 347 lopullinen, 2.7.2002, KOM (1996) 54 lopullinen, 28.2.1996, KOM(2003) 526 lopullinen, 10.9.2003, KOM(2003) 829 lopullinen, 23.12.2003, KOM(2001) 252 lopullinen, 8.5.2001.

⁴ <http://www.ilo.org/public/english/wcsdg/consulta/index.htm>
<http://www.ilo.org/public/english/standards/relm/gb/docs/gb285/pdf/gb-16.pdf> (kohdat 42 ja 43).

maaliskuussa 2004 kokoontuneen ILO:n hallintoneuvoston kansainvälisissä järjestöissä⁵. Jotta maailmankomission työn tulokset eivät kuitenkaan jäisi vain yhdeksi raportiksi muiden aloitteiden joukossa, sen sisältämien suositusten seurantaan varten tarvitaan konkreettisia toimia. Raportin seurannasta keskustellaan Kansainvälisen työkonferenssin vuosikokouksessa kesäkuussa 2004, mutta komissio katsoo, että joistakin sen ehdotuksista olisi keskusteltava myös muilla kansainvälisillä foorumeilla, joiden vastuualueeseen kuuluu etenkin rahoitus-, talous- ja kauppapoliittisia kysymyksiä.

Komissio katsoo, että EU voi ja sen pitäisi aktiivisesti osallistua globalisaation valjastamiseen palvelemaan sekä sosiaalisia että taloudellisia tavoitteita. Maailmankomission raportissa ja yhä useammin myös muissa yhteyksissä on oltu kiinnostuneita tavasta, jolla EU:ssa käsitellään talous-, työllisyys- ja sosiaalikeskusteluita, sekä yleisemmin EY:n kestävä kehityksen mallista. Aihe on entistäkin ajankohtaisempi EU:n laajentumisen vuoksi. Siksi komissio hyödyntää tämän tilaisuuden ilmaista alustavat näkemyksensä joistakin maailmankomission raportissa esille tuoduista kysymyksistä tulevaa keskustelua pohjustaen.

* * *

Globalisaation vaikutukset yhteiskuntaan on ajankohtainen puheenaihe. Vaikutukset ovat monikerroksisia, ja ne voivat olla sekä myönteisiä että kielteisiä sen mukaan, mihin aikaan ja missä tilanteessa ne ilmenevät eri maissa. Etenkin lisääntyvään liikenteeseen ja luonnonvarojen käyttöön liittyvät mekanismit, joiden kautta maailmanlaajuisesti kasvavat kauppa-, pääoma-, tieto- ja ihmisvirrat vaikuttavat talouteen, yhteiskuntaan ja ympäristöön, ovat monimutkaisia ja sidoksissa kunkin maan tilanteeseen sekä siihen, onko asianmukaisia liitännäistoimenpiteitä otettu käyttöön.

Globalisaatiota käytetään terminä monissa yhteyksissä, mutta sen johtavana perusajatuksena on kansantalouksien ja yhteiskuntien asteittainen integroituminen. Sitä edistäviä tekijöitä ovat uudet teknologiat, uudet taloussuhteet sekä kansalliset ja kansainväliset politiikat, joissa on mukana laaja-alainen toimijoiden joukko: hallituksia, kansainvälisiä järjestöjä, liike-elämän eri tahoja, tiedotusvälineitä sekä työelämän ja kansalaisyhteiskunnan edustajia⁶. Kyse on integraatioprosessista, joka on ollut käynnissä ainakin 1800-luvun jälkipuoliskosta alkaen, ehkä jo aiemmin. Teknologian edistys ja kansainvälisiä transaktioita haittaavia esteitä vähentävät poliittiset päätökset ovat viime aikoina vauhdittaneet integraation etenemistä. Tämä on johtanut etenkin kansainvälisen työnjaon lisääntymiseen.

Vaikka maailmankomission raportti painottuu globalisaation kielteisten vaikutusten käsittelyyn, vaikutukset ovat olleet yleisesti myönteisiä huolimatta siitä, että joissakin tapauksissa edut eivät ole olleet pysyviä eteen tulleiden haasteiden vuoksi. Heti sodan jälkeen globalisaatiosta koitui eniten hyötyä teollisuusmaailmalle, missä reaalitytö henkeä kohti kasvoi yli kolminkertaiseksi 1900-luvun jälkipuoliskolla. Maailmanpankin hiljattain teettämä tutkimus⁷ osoittaa, että avautuvat markkinat ja taloudellinen integraatio ovat myös huomattavassa määrin vaikuttaneet merkittävään taloudelliseen edistymiseen kehitysmaissa, jotka ovat onnistuneet pääsemään maailmanlaajuisille valmistusteollisuus- ja palvelualojen markkinoille. Viimeisimmän globalisaatioajan aikana Kiinan, Intian ja Meksikon kaltaisissa maissa

---

⁵ <http://www.ilo.org/public/english/standards/relm/gb/docs/gb289/pdf/gb-16.pdf>

⁶ Globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden maailmankomission käyttämä määritelmä: <http://www.ilo.org/public/english/wcsdg/globali/index.htm>

⁷ *Globalization, Growth and Poverty – A World Bank Policy Research Report*, World Bank and Oxford University Press, 2002.

kaupan suhde tuloon on kaksinkertaistunut, ja näistä maista viedään yhä enemmän lopputuotteita ja palveluja eikä pelkästään raaka-aineita⁸. Keskimääräinen vuotuinen talouskasvu henkeä kohti oli näissä maissa 1960-luvulla 1 prosentti, 1970-luvulla 3 prosenttia ja 1990-luvulla 5 prosenttia. Tällaisten kasvulukujen myötä, jotka ovat monesti OECD-maiden kasvulukuja suuremmat, kyseisissä kehitysmaissa on nähtävissä lähentymisen merkkejä.

Maailmanlaajuinen köyhyys on suurelta osin Aasian vahvan talouskasvun ansiosta laskussa, ja vuosituhattavoitteeksi asetettu köyhyyden puolittaminen vuosien 1990 ja 2015 välillä on vielä saavutettavissa maailmanlaajuisesti⁹. Pelkästään Kiinassa vuoden 1990 jälkeen köyhyyden piiristä on poistunut 200 miljoonaa ihmistä. Muut indikaattorit tukevat myönteisiä näkymiä: jaksolla 1950–1999 elinajanodote kasvoi noin 10 vuodella teollisuusmaissa ja lähes 20 vuodella kehitysmaissa (ja lähes 30 vuodella Intiassa ja Kiinassa)¹⁰.

Nämä myönteiset vaikutukset eivät ole kuitenkaan ulottuneet kaikkialle. Noin kaksi miljardia ihmistä asuu maissa, jotka eivät ole vahvasti mukana globalisaatiossa ja ovat vaarassa jäädä syrjään maailmantalouden kehityksestä. Esimerkiksi Saharan eteläpuolisessa Afrikassa alle dollarilla päivässä elävien ihmisten määrä on kasvanut yli 30 prosentilla viime vuosikymmenen aikana. Elinajanodote on laskenut, eivätkä näkymät vuosituhattavoitteiden saavuttamiseksi ole hyvät. Taloudellisen tilanteen ja elintason parantaminen tällaisilla alueilla on yksi maailmantalouden keskeisistä haasteista. Tältä osin komissio pitää myönteisenä sitä, että globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden maailmankomissio painottaa maiden sisäpolitiikkaa ja uskoo, että kotimaan politiikan kuntoon saattamisella on keskeinen asema maailmanlaajuisen integraation mukanaan tuomien etujen hyödyntämisessä, mutta myös usein alikehittyneiden kotimaisten investointien vipuvaikutuksen tehostamisessa.

Köyhyys on edelleen ongelma jopa nopean kasvun maissa. Taloudellisella integraatiolla voi olla huomattava myönteinen vaikutus köyhyyden vähenemiseen, mutta näiden etujen turvaaminen edellyttää eriarvoisuuden vähentämistä ja tehokasta sosiaalipolitiikka. Tämänsuuntaista politiikkaa tehostavat työelämän perusnormit¹¹ sekä työmarkkinaosapuolten kahdenvälinen vuoropuhelu ja kolmikantaneuvottelut nähdään keskeisenä osana oikeudenmukaisen globalisaation varmistavia puitteita, ja niitä pidetään tavoiteltavana perustasona. Lopullisena tavoitteena olisi oltava dynaamisen sosiaalisen edistyksen toteutuminen, jotta mahdollisimman monilla olisi ihmisarvoinen työ.¹² EU:n poliittisena linjauksena on suhtautua kielteisesti siihen, että työntekijöiden oikeuksia käytetään protektionistisiin tarkoituksiin, ja sanoutua irti yksipuolisiin sanktioihin perustuvasta lähestymistavasta, ja nämä periaatteet ovat globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden

---

⁸ Esimerkiksi Intiassa tietotekniikka-alan viennin osuus on tätä nykyä lähes 40 % vientituloista.

⁹ World Development Report 2004, Maailmanpankki.

¹⁰ Angus Maddison, *The World Economy: A Millennial Perspective*, OECD 2001.

¹¹ Työelämän perusnormit on hyväksytty kansainvälisellä tasolla ILO:ssa, ja niihin kuuluu syrjinnän poistaminen työelämässä, pakkotyön poistaminen, lapsityövoiman käytön poistaminen, yhdistymisvapaus ja oikeus työehtosopimuksiin.

¹² Ihmisarvoista työtä koskeva ohjelma käsittää ILO:n strategisen tavoitteen, ja siihen kuuluvia kysymyksiä ovat työntekijöiden oikeudet, työllisyys, työmarkkinaosapuolten välinen vuoropuhelu ja sosiaaliturva. Maailmankomissio tukee ihmisarvoista työtä koskevaa ohjelmaa (raportin kohdat 502–510 ja liite 1). Ihmisarvoisen työn edistäminen sisältyy myös Euroopan komission ja ILO:n väliseen yhteistyöhön, kirjeenvaihto 14.5.2001, EYVL C 165, s. 23.

maailmankomission esittämän linjauksen mukaisia.¹³

Kaikissa maissa on tarpeen huolehtia kauppaa, investointeja ja sosiaalista tasa-arvoa suosivasta kotimaan toimintaympäristöstä. Avoin hallinto on olennainen osa tätä ympäristöä. Monissa maissa alueellisen integraation myötä tarjoutuu tilaisuus mittakaavaetujen laajentamiseen ja kilpailun edistämiseen sekä yhteisvastuullisuuden kannustamiseen ja tehokkuuden parantamiseen, mutta myös uudistuksen uskottavuuden lujittamiseen tarjoamalla potentiaalisille sijoittajille selkeät ja johdonmukaiset toimintapuitteet. EU tukee kehitysmaiden tämänsuuntaisia pyrkimyksiä kyseisillä aloilla.

Globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden maailmankomissio toteaa aiheellisesti, että kehitysmaissa kaupan aikaansaamaa elintärkeää tehokkuuden lisäystä ovat rajoittaneet edelleen sovellettavat suojatoimenpiteet juuri niillä aloilla, joilla näiden maiden asema on muihin verrattuna edullinen – tällaisia ovat etenkin maatalous sekä jalostettujen hyödykkeiden alat ja työvoimavaltaiset teollisuudenalat. Tämä pätee sekä kehityksessä oleviin että kehittyneisiin markkinoihin, joilla esteitä kompensoidaan toisinaan markkinoille pääsyä helpottavin etuussopimuksin, kuten EU:n ”Kaikki paitsi asept” -aloite, joka on suunnattu vähiten kehittyneille maille. Tällainen laaja markkinoille pääsy on kuitenkin pikemminkin poikkeus pääsäännöstä. Mikäli työvoiman maailmanlaajuisen jakautumisen halutaan palvelevan tehokkaammin kehitystä, tällaiset esteet on tarpeen poistaa.

Kuten maailmankomissio korostaa, kaupasta saatavan tehokkuuden lisäyksen kanssa samanaikaisesti syntyy väistämättä sopeuttamiskustannuksia. Markkinoiden avaamisesta saatava hyöty on yleensä kustannuksia suurempi. Kustannukset kuitenkin keskittyvät usein väestönosiin, jotka olivat hyötyneet aiemmista suojatoimista, kun taas edut jakautuvat tasaisemmin ja ovat sen vuoksi vähemmän näkyviä. Jollei maailmantalouteen integroitumisen hyötyjä pystytä jakamaan tasaisemmin maiden välillä ja niiden sisällä, tuki globalisaatiolle on jatkossakin heikkoa.

Talouden ja teollisuuden rakenneuudistuksen käsittely ei ole yksioikoinen tehtävä, ja siirtymäaika voi olla hyvin pitkä. Ennakointi on tärkeää, ja työntekijöitä on tarpeen tukea, jotta he pystyvät hyödyntämään globalisaation tarjoamia etuja ja selviytymään tulevista muutoksista. Aiheellisia poliittisia tukitoimia tarvitaan sekä pohjoisessa että etelässä, jotta vaikutuksille alttiisiin alueisiin, aloihin ja työntekijöihin kohdistuvia pitkän aikavälin kielteisiä vaikutuksia voidaan ennakoida ja lyhyen aikavälin vaikutuksia lieventää. Hallitusten on huolehdittava tehokkaista liitännäistoimista, jotka ovat oikeasuhteisia kehityksen tasoon nähden ja joilla kannustetaan uusien työpaikkojen syntymistä uusien yritysten, uudelleen koulutuksen ja aktiivisen työmarkkinapolitiikan sekä riittävien turvaverkkojen avulla. Lisäksi on varmistettava siirtotyöläisten mahdollisimman laaja osallistuminen talouskasvuun ja turvattava heidän oikeudenmukainen osuutensa hyvinvoinnin kasvusta huolehtimalla heidän täysimääräisestä integroitumisestaan yhteiskuntaan.

Globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden maailmankomissio korostaa, että joissakin maissa globalisaatio on lisännyt sukupuolten välistä epätasapainoa. Syvälle juurtunut ja pitkäaikainen sukupuolten välinen epätasa-arvo johtuu usein globalisaation sosiaalisten kustannusten epäsuhtaisesta kohdistumisesta naisiin. Maailmankomissio toteaa myös, että epätasapaino on kuitenkin laajalti sidoksissa sukupuolten väliseen tasa-arvoon, jota noudatetaan maan

---

¹³ Yleisten asioiden neuvoston päätelmät 21.7.2003; Globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden maailmankomission raportti, kohta 421.

normeissa, instituutioissa ja politiikassa silloin, kun maa integroituu maailmanlaajuiseen talouteen¹⁴. Sukupuolten välinen tasa-arvo on EU:n sisäisen ja ulkosuhteisiin liittyvän politiikan alojen perustavoite ja kansainvälisesti sovittujen työelämän perusnormien keskeinen osatekijä.

3. EU:N YHTEISKUNTA- JA TALOUSMALLIN OLENNAINEN ASEMA

Kuten globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden maailmankomission raportissa todetaan, EU tarjoaa hyvin erityislaatuisen mallin poliittiselle, taloudelliselle ja sosiaaliselle integraatiolle. Samalla kun jäsenvaltioiden kansallista identiteettiä vaalitaan, EU:ssa on luotu yhtenäismarkkinat, joilla tavarat, palvelut, pääoma ja henkilöt liikkuvat vapaasti. Talous- ja rahaliitto on vienyt prosessia eteenpäin ja avannut uusia mahdollisuuksia tavaroiden tuottajille, palvelujen tarjoajille ja kuluttajille. Tällä tavoin EU:n ja varsinkin sen vähiten kehittyneiden jäsenvaltioiden kansalaisten elintaso on kohentunut. BKT henkeä kohti oli Espanjassa 71 prosenttia ja Portugalissa 54 prosenttia EU:n keskiarvosta EU:hun liittymisen ajankohtana vuonna 1985, ja vuonna 2002 luvut olivat 86 prosenttia Espanjassa ja 71 prosenttia Portugalissa. Irlannissa vastaava luku on noussut 60 prosentista vuonna 1973 yli 125 prosenttiin vuonna 2002.

Euroopan taloudelliseen integraatioon on pitkään liittynyt voimakas sosiaalinen ulottuvuus. Yhteismarkkinoiden aikakaudella sosiaalinen ulottuvuus kohdistui etenkin työntekijöiden oikeuksiin, sukupuolten väliseen tasa-arvoon sekä sosiaaliseen ja taloudelliseen koheesioon rakennerahastojen kautta. Integraation lisääntymisen myötä sosiaalinen ulottuvuus on laajentunut koskemaan suurempaa tavoitteiden joukkoa, kuten täystyöllisyyttä ja parempilaatuisia työpaikkoja, koulutusjärjestelmien laatua, asianmukaista ja kestäväää sosiaaliturvaa, työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun kannustamista sekä syrjinnän ja sosiaalisen syrjäytymisen torjuntaa. Nämä tavoitteet käyvät ilmi EY:n perustamissopimuksista ja EU-maiden valtioiden ja hallitusten päämiesten Eurooppa-neuvoston kokousten päätelmistä. Valtioiden ja hallitusten päämiehet sopivat Lissabonissa vuonna 2000 uudistuksia koskevasta integroidusta strategiasta, jonka avulla Euroopasta on tarkoitus tehdä maailman kilpailukykyisin osaamisyhteiskunta, joka tarjoaa enemmän ja parempia työpaikkoja ja jossa sosiaalinen yhteenkuuluvuus lisääntyy sen ansiosta, että vastavuoroisesti lujitetaan poliittisia linjauksia kilpailukykyyn, työllisyyden, sosiaalisen edistyksen ja ympäristönsuojelun tarpeisiin vastaamiseksi. Tämä strategia on myös perustana EU:n politiikalle, jossa otetaan huomioon globalisaation vaikutukset yrityksiin, työpaikkoihin ja kansalaisiin Euroopassa.

Vuonna 2002 Barcelonassa kokoontunut Eurooppa-neuvosto määritteli Euroopan yhteiskuntamallin sellaiseksi, että se perustuu hyvään taloudelliseen suorituskykyyn, sosiaaliturvan ja elinikäisen koulutuksen korkeaan tasoon sekä työmarkkinaosapuolten vuoropuheluun¹⁵. EU:n poliittisten linjausten avulla edistetään työllisyyden kasvua myös koulutukseen, ammattitaitoon ja liikkuvuuteen tehtävin investoinnein ja osaltaan vähennetään köyhyysriskin piiriin kuuluvien henkilöiden määrää sekä tuetaan sosiaaliturvajärjestelmien kestävyyttä. Mallissa korostetaan työntekijöiden ottamista mukaan vaikuttamaan itseään koskeviin muutoksiin ja etenkin yritysten rakenneuudistuksiin sekä työn laadun parantamista.

---

¹⁴ Globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden maailmankomission raportti, kohdat 214–217.

¹⁵ Puheenjohtajan päätelmät, Eurooppa-neuvosto, Barcelona, 15. ja 16. maaliskuuta 2002.

Maailmankomission raportissa mainitaan useita EU:n malliin sisältyviä tekijöitä, jotka ovat vaikuttaneet siihen, että mallin avulla on onnistuttu parantamaan elin- ja työoloja. Tällaisia tekijöitä ovat vahva oikeudellinen kehys, avoimuus maailmantaloutta kohtaan ja tehokas markkinatalous, tukitoimiin perustuvat kansalliset sosiaaliturvajärjestelmät ja yhteiset työelämän vähimmäisnormit, sidosryhmien osallistuminen Euroopan työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun kautta, tasa-arvo ja laajemmalti ihmisoikeuksien ja oikeusvaltion kunnioittaminen sekä demokratia ja demokraattisen valvonnan lujittaminen Euroopan parlamentin kautta.

EU:n talous- ja yhteiskuntamallia sekä sen käytännön toteutusta koskevaa Lissabonin strategiaa ei voida sellaisinaan ottaa käyttöön muualla maailmassa. Globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden maailmankomissio on kuitenkin korostanut useita malliin sisältyviä näkökohtia, jotka voivat osoittautua unionin kumppaneiden kannalta kiinnostaviksi. Tämä pätee etenkin prosesseihin, jotka ovat avainasemassa aiheeseen liittyvien tavoitteiden välisen tasapainon saavuttamisessa. EU:n mallissa korostetaan etenkin esimerkiksi talous-, sosiaali- ja ympäristökysymysten hallinnon vankkoja institutionaalisia rakenteita ja niiden välisiä yhteyksiä, työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua ja kansalaiskeskustelua sekä tietopääomaan tehtäviä investointeja ja työpaikkojen laatua.

Käytännön kokemusta Euroopan talous- ja yhteiskuntamallin tärkeästä asemasta talouden siirtymävaiheessa olevissa maissa on saatu hiljattain unionin tuoreimman laajentumisen yhteydessä. Kahdeksassa Keski- ja Itä-Euroopan maassa, jotka liittyivät unioniin 1. toukokuuta 2004 alle 15 vuoden kokemuksella markkinataloudesta, meneillään oleva talouden muutos on osoitus siitä, miten merkittävästi Euroopan malli voi vaikuttaa työntekijöiden ja heidän perheidensä sosiaaliseen tilanteeseen. Komissio on korostanut etenkin tarvetta lujittaa viranomaisten, työmarkkinaosapuolten ja kansalaisyhteiskunnan mahdollisuuksia ennakoida entistä paremmin talouden muutosten seurauksia, investoida työntekijöiden koulutukseen ja ammattitaitoon ja huolehtia kestävästä sosiaaliturvajärjestelmistä yksittäisiin henkilöihin kohdistuvien sokkivaikutusten lieventämiseksi.

4. GLOBALISAATION SEURAUSTEN HALLINTA EU:SSA

Globalisaatio luo EU:ssa talouden toimijoille lisäpainetta pysyä kilpailukykyisimpien toimijoiden joukossa. Kuten maailmankomissio korostaa, sopeuttamisen sosiaaliset vaikutukset ulottuvat myös teollisuusmaiden talouksiin. Jotta kaupan vapauttaminen onnistuisi ja sen taloudelliset vaikutukset olisivat mahdollisimman suuret, etenkin rakenneuudistukseen liittyvistä sopeuttamiskustannuksista vastaamista varten on oltava järjestelyt. Muutoksen hallinnan avulla voidaan osaltaan vastata markkinoiden avautumisesta johtuvien kielteisten vaikutusten kohteiksi joutuneiden tarpeisiin ja varmistaa vapauttamisesta koituvan hyödyn tasaisempi jakautuminen.¹⁶ Tämä edellyttää johdonmukaista ja tulevaisuuspainotteista lähestymistapaa, johon kaikkien julkisen ja yksityisen sektorin sidosryhmien on täysimääräisesti osallistuttava ja sitouduttava. Maailmankomissio korostaa lisäksi alueellisen integraation merkitystä, kun maita tuetaan globalisaation hallinnassa, ja viittaa EU:n poliittisiin linjauksiin ja kokemuksiin.¹⁷

¹⁶ Globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden maailmankomission raportti, kohdat 173, 234, 278–289, 369–379 ja liite 1.

¹⁷ Globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden maailmankomission raportti, kohdat 313–334.

Globalisaation taloudellinen kokonaishyöty EU:lle on kiistatta myönteinen. Rakennemuutos ja siihen liittyvät toimintojen siirrot vaikuttavat heikosti koulutettuihin työntekijöihin ja valmistusteollisuuteen, minkä lisäksi näitä ilmiöitä on nyt nähtävissä palvelualalla ja myös osaamisvaltaisiin yrityspalveluihin liittyvien, korkeatasoista ammattitaitoa vaativien työpaikkojen kohdalla. Uusien jäsenvaltioiden ja varsinkin Keski- ja Itä-Euroopan maiden (KIE-maiden) talouksiin on vaikuttanut yli kymmenen vuotta kestänyt syvälinen rakennemuutos¹⁸ markkinatalouteen siirtymisen johdosta. Tämä on johtanut työpaikkojen siirtymiseen huomattavassa määrin kolmen keskeisen sektorin välillä (maatalous, teollisuus ja palvelut), ja tämä prosessi on edelleen käynnissä. Sektorien sisäinen rakennemuutos, joka on seurausta uuden teknologian käyttöönotosta ja uusien kilpailijoiden markkinoille tulosta, on koko ajan käynnissä sekä nykyisissä että uusissa jäsenvaltioissa.

Euroopan kilpailukykyä ylläpitämiseksi on tarpeen investoida merkittävässä määrin kaikenikäisiin henkilöstöresursseihin. Tämä on välttämätöntä etenkin ikääntyvässä yhteiskunnassa, jossa koko työvoimapotentialin käyttö on ensisijaisen tärkeää. Lissabonin strategiassa ja erityisesti eurooppalaisessa työllisyysstrategiassa viranomaisia, yrityksiä ja työmarkkinaosapuolia kannustetaan kaikilla tasoilla parantamaan kilpailukykyä lisäämällä investointeja työvoiman ammattitaitoon ja käyttämällä tieto- ja viestintätekniikkaa mahdollisimman tehokkaasti. Kaikkia sidosryhmiä vaaditaan ennakoimaan ja panemaan liikkeelle muutoksia ja omaksumaan niitä.

Myös EU tekee merkittäviä investointeja tietopääomaan rakennerahastojen kautta ja edistää tällä tavoin huomattavasti taloudellista ja sosiaalista koheesiota kaikkialla unionissa. Resurssit voitaisiin kuitenkin kohdentaa paremmin globalisaation mukanaan tuomiin haasteisiin vastaamiseen, kuten henkilöiden ja yritysten sopeutuvuuden ja työllistävyyden/työllistävyyden edistämiseen ja tutkimus- ja innovaatiotoiminnan levittämiseen tasaisemmin ympäri Eurooppaa. Varsinkin Euroopan sosiaalirahaston (ESR) kautta olisi kannustettava kansallisia ja alueellisia investointeja, joilla osaltaan tuetaan työllisyyttä ja elinikäistä oppimista, työn laadun ja tuottavuuden parantamista sekä yhteiskuntaan sijoittumista. Henkilöstöresurssien alaan keskittyvässä yhteisön EQUAL-aloitteessa edistetään ja testataan uusia tapoja, joilla käsitellään työmarkkinoilla esiintyvää syrjintää ja epätasa-arvoa kaikissa muodoissaan. Parhaillaan käsiteltäviä aiheita ovat esimerkiksi ikäkäsyyksen hallinta ja elinikäinen oppiminen, yritysten perustaminen ja osuus- ja yhteisötalous, muita heikommassa asemassa olevien ryhmien, kuten vammaisten, siirtotyöläisten ja etnisten vähemmistöjen, parempi sijoittuminen työmarkkinoille sekä perhe- ja työelämän yhteensovittaminen.¹⁹ Myös yhteisön tason koulutusalan yhteistyöllä ja alan ohjelmien kautta (Sokrates, Leonardo da Vinci, Nuorisio) voidaan huomattavasti edistää Lissabonin strategiassa asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

Kuten koheesiota koskevassa komission raportissa²⁰ ja rahoitusnäkyimiä koskevassa komission tiedonannossa²¹ todetaan, rakennerahastoja olisi käytettävä paremmin taloudellisen ja sosiaalisen rakennemuutoksen haasteisiin vastaamiseen.

Muutosten ennakointi, rakennemuutoksen hallinta sekä joustavuuden ja turvallisuuden välisen oikean tasapainon varmistaminen edellyttävät tehokkaita työmarkkinaosapuolten

---

¹⁸ Employment in Europe 2002, luku 5, ja Employment in Europe 2003; Structural change, convergence and specialization in the EU Accession Countries, ed. by M. Landesmann, WIIW (lokakuu 2003).

¹⁹ http://europa.eu.int/comm/employment_social/equal/index_en.html

²⁰ KOM(2004) 107 lopullinen, 18.2.2004.

²¹ KOM(2004) 101 lopullinen, 10.2.2004.

kahdenvälisiä neuvotteluja sekä työnantajien, ammattijärjestöjen ja viranomaisten lujaa kumppanuutta. Kasvua ja työllisyyttä käsittelevässä kolmikantaisessa sosiaalihuippukokouksessa 25. maaliskuuta 2004 kaikki osapuolet vakuuttivat sitoutumistaan Euroopan uuteen muutokumppanuuteen ja sopivat tarkastelevansa toteutunutta edistystä kumppanuuden eri tasoilla seuraavissa kolmikantaisissa sosiaalihuippukokouksissa. Kumppanuus on erityisen tärkeää uusissa jäsenvaltioissa jatkuvan rakenneuudistuksen vaikutusten arvioimiseksi. Kyseisissä maissa sekä työnantaja- että ammattijärjestöjen kapasiteettia työmarkkinaosapuolten rakentavien kahdenvälisten neuvottelujen käynnistämiseksi on edelleen lujitettava. Tämä on ehdottoman tärkeää, mikäli halutaan päästä sopimukseen toimenpiteistä, joita tarvitaan rakenneuudistuksen sosiaalisten seurausten lieventämiseen ja hallintaan.

Työmarkkinaosapuolten vahvat järjestöt voivat huomattavasti vaikuttaa sekä työn laatuun että yritysten kilpailukyvyyn säilymiseen turvaamalla työntekijöiden motivaation, sitoutumisen, luovuuden ja tuottavuuden. Eurooppalaisessa sopimuksessa kannustetaan työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua toimialojen välillä ja sektoritasolla, ja komissio on kehottanut osapuolia hyödyntämään paremmin Euroopan tasolla käytäviä työehtosopimusneuvotteluja²². Monia aloja kattavat ja alakohtaiset työmarkkinaosapuolet ovat sisällyttäneet rakenneuudistuksen ja muutoksen hallinnan työohjelmiinsa ja käynnissä oleviin toimiinsa sekä ottaneet huomioon myös esimerkiksi elinikäiseen oppimiseen ja työn laatuun liittyviä kysymyksiä. Komissio on pyytänyt niitä keskustelemaan yksityiskohtaisemmalla tasolla rakenneuudistusta koskevista aloitteista. Vuoden 2001 lokakuussa perustettu Euroopan muutoksenseurantakeskus tarjoaa työmarkkinaosapuolille välineitä muutosten ymmärtämiseksi paremmin sekä niiden ennakoimiseksi ja hallinnoimiseksi, ja keskuksen toimintaa ollaan parhaillaan laajentamassa uusiin jäsenvaltioihin.

EU:n lainsäädännössä vahvistetaan vähimmäisvaatimukset, jotka kaikkien jäsenten ja kaikkien yritysten on otettava huomioon laajojen irtisanomisten tai muiden sellaisten päätösten valmistelussa, joilla on todennäköisesti vaikutusta työntekijöihin. Uusimmissa säädöksissä tuetaan selkeästi työntekijöiden osallistumista päätöksentekoon varhaisessa vaiheessa etenkin kun on kyse strategisista kysymyksistä ja odotettavissa olevasta työllisyystilanteesta yrityksissä. Lisäksi yhä useammat yksittäiset yritykset noudattavat sosiaaliseen vastuuseen perustuvia lähestymistapoja muutoksen hallinnassa. EU:ssa kannustetaan tällaisia aloitteita. EU:n lainsäädännössä vahvistetaan työterveyttä ja työturvallisuutta sekä työoloja koskevat vähimmäisvaatimukset. Työmarkkinaosapuolet ovat tiiviisti mukana vähimmäisvaatimusten asettamisprosessissa. Työelämän perusnormit, kuten syrjimättömyys työelämässä ja miesten ja naisten yhtäläiset mahdollisuudet, vahvistetaan EU:n lainsäädännössä. Yhdistymisvapaus ja työehtosopimusneuvottelut turvataan Euroopan unionin perusoikeuskirjassa.

Jotta yritysten ja työntekijöiden asenne muutokseen olisi entistä myönteisempi, sosiaaliturvajärjestelmien tarjoamien takeiden on oltava kestäviä, mikä edellyttää monissa tapauksissa uudistusta ja nykyaikaistamista. EU:ssa tuetaan uudistusprosessia avoimen koordinoitimenetelmän avulla, jonka tavoitteena on levittää parhaita toimintatapoja ja päästä lähemmäs EU:ssa tavoitteeksi asetettua tilannetta, jossa jäsenvaltiot sopivat sosiaaliturvajärjestelmiensä sosiaalista asianmukaisuutta ja rahoituksen kestävyyttä koskevista yhteisistä tavoitteista sekä vaihtavat parhaita toimintatapoja ja suorittavat vertaisarviointeja. Kun avoin koordinoitimenetelmä oli onnistuneesti pantu täytäntöön eläkkeiden alalla,

---

²² KOM(2002) 341 lopullinen, 26.6.2002.

komissio ehdotti hiljattain uutta koordinoitiprosessia terveydenhuollon alalla. Myös Lissabonin strategiassa tuetaan tutkimus- ja innovaatiotoiminnan investointeja suosivaa institutionaalista ja sääntely-ympäristöä, jotta Eurooppa olisi edelleen houkutteleva paikka liiketoiminnan harjoittamiseen. Komissio katsoo, että unionissa olisi edistettävä toimintojen verkostointia (T&K ja tuotantopaikat). Samalla myös tehokkaat julkiset palvelut ja yleishyödylliset palvelut ovat tärkeitä sekä kilpailukyvyn parantamisen että yhteiskuntaan sijoittumisen kannalta. EU tukee paikallisia kehityshankkeita, ja globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden maailmankomissio korostaa paikallisten aloitteiden työllisyys- ja ympäristövaikutuksia.²³

Kaupan vapauttamisesta käytävien neuvottelujen kestävän kehityksen vaikutusten arvioinnit on tarkoitettu helpottamaan vapauttamisesta EU:lle ja etenkin sen heikoimmin kehittyneille alueille ja teollisuudenaloille aiheutuvien sisäisten vaikutusten arviointia sekä eri politiikan alojen välisten yhteyksien löytymistä²⁴. Kestävän kehityksen vaikutusten arviointien suorittamisella ja niiden liittämällä EU:n poliittisiin toimintalinjoihin on määrä parantaa valmiuksia vastata vapauttamisen sisäisiin ja ulkoisiin, sosiaalisiin sekä ympäristöön ja talouteen liittyviin haasteisiin. Kestävän kehityksen vaikutusten arviointien sosiaalinen ulottuvuus on varmistettu perustamalla ohjauskomitea, johon kuuluu työmarkkinaosapuolia ja kansalaisyhteiskuntajärjestöjä.

5. GLOBALISAATION VALJASTAMINEN – EU:N TOIMET GLOBALISAATION SOSIAALISEN ULOTTUVUUDEN EDISTÄMISEKSI

Globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden maailmankomission raportti on monien EU:n ulkosuhteisiin liittyvien politiikan alojen kannalta olennainen.

5.1 Euroopan kahdenvälisen ja aluetason suhteiden sosiaalinen ulottuvuus

Euroopan yhteisön suhteet kolmansiin maihin koskevat hyvin monia kysymyksiä, joita käsitellään myös globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden maailmankomission raportissa ja joita ovat etenkin hyvä hallintotapa, oikeusvaltioperiaate, ihmisoikeudet ja demokratiakehitys sekä sosiaalinen kehitys, joka on kestävän talouskehityksen välttämätön edellytys.

5.1.1 Kahdenväliset ja alueelliset sopimukset

EU on neuvotellut sopimuksia lähes kaikkien maailman maiden ja monien alueryhmittymien kanssa. Pää tavoitteena on edistää maailmanlaajuisia vakautta ja kestävää taloudellista ja sosiaalista kehitystä. Tässä tarkoituksessa EU:n kahdenvälisissä ja alueellisissa sopimuksissa määrätään institutionaalisista järjestelyistä poliittisia ja teknisiä vuoropuheluja varten ja vahvistetaan puitteet etenkin taloudelliselle ja sosiaaliselle sekä instituutioiden väliselle yhteistyölle. Lähes kaikissa sopimuksissa on myös sosiaalialaa käsittelevä osa, jonka täysimääräinen hyödyntäminen ei ole kaikissa tapauksissa vielä toteutunut.

Demokratiaperiaatteiden, ihmisoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteen noudattaminen on keskeisellä sijalla kaikissa kolmansien maiden ja alueryhmittymien kanssa vuodesta 1992

---

²³ Globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden maailmankomission raportti, kohdat 290–312.

²⁴ Vuodesta 1999 alkaen kestävän kehityksen vaikutusten arvioinnit on ulotettu kaikkiin merkittäviin kauppaneuvotteluihin, ja ne ovat johtaneet vaikutusten arviointeja koskevaan laajempaan sitoutumiseen, KOM(2002) 276 lopullinen.

alkaen tehdyissä sopimuksissa. Kansalaisyhteiskuntajärjestöt ja työmarkkinaosapuolet ovat mukana prosessissa. Paikallistason kansalaisyhteiskuntajärjestöjen kanssa sekä kumppanimaiden viranomaisten ja paikallistason kansalaisyhteiskuntajärjestöjen välillä käytävää vuoropuhelua ja näiden tahojen kuulemista tuetaan.

Kahdenvälisissä neuvotteluissa komissiolle tarjoutuu aina mahdollisuus lujittaa sopimustensa kestäväen kehityksen ulottuvuutta ja muuttaa poliittiset sitoumuksensa konkreettisiksi toimiksi. Sen vuoksi on tärkeää, että työelämän perusnormeja koskevat nykyiset määräykset, kuten AKT-EY-kumppanuussopimuksen 50 artikla ja muut sopimusmääräykset, pannaan tehokkaasti täytäntöön.

Lisäksi komissio on sitoutunut toteuttamaan kahdenvälisten neuvottelujen kestäväen kehityksen vaikutusten arviointeja. Niissä arvioidaan muun muassa vaikutuksia sosiaaliseen kehitykseen EU:ssa ja sen kumppanimaiden käytännöllä hyvin laajalti erilaisia indikaattoreita ja kuulemalla sidosryhmiä, kuten yksityissektorin järjestöjä, ammattijärjestöjä ja yleensä kansalaisyhteiskunnan edustajia.

EU:n ja AKT-valtioiden välisiä talouskumppanuussopimuksia koskevat neuvottelut²⁵ käynnistettiin vuoden 2002 syyskuussa. Sosiaaliset näkökohdat, kuten köyhyys- ja työllisyyskysymykset ja muuttoliike etelän maiden välillä, ovat näiden neuvottelujen kehitysolottuvuuden kannalta keskeisiä tekijöitä. EY on jatkanut työelämän perusnormeja koskevien erityismääräysten liittämistä kahdenvälisiin sopimuksiin AKT-EY-kumppanuussopimuksen esimerkkiä seuraten. Esimerkiksi vuonna 2002 Chilen kanssa tehty assosiaatiosopimus sisältää sosiaalialan yhteistyötä koskevan osaston²⁶. Aivan äskettäin laaditussa alustavassa Kanadan ja Euroopan unionin kauppaa ja investointeja edistävässä sopimuksessa (maaliskuu 2004) määrätään kestäväen kehitystä ja sen sosiaalista ulottuvuutta koskevasta vuoropuhelusta. Parhaillaan tai tulevaisuudessa käytävissä kahdenvälisissä ja alueellisissa neuvotteluissa komissio aikoo jatkaa pyrkimyksiään sijoittaa kestävä kehitys kyseisten sopimusten ytimeen.

Komissio on jo pitkään harjoittanut taloudellista ja sosiaalista yhteistyötä Japanin ja Yhdysvaltojen kanssa, ja se aikoo vastaavaan yhteistyöhön myös Kanadan ja Kiinan sekä mahdollisesti myös muiden voimakkaasti kasvavien talouksien kanssa.

Kahdenvälisiin suhteisiin voisi liittyä myös myönteisiä kannustimia tuotteille, jotka täyttävät tietyt sosiaali- ja/tai ympäristöpoliittiset vähimmäisvaatimukset. Kahdenväliset suhteet tarjoavat lisäksi mahdollisuuden poliittisten linjausten johdonmukaisuuden varmistamiseen etenkin kauppaneuvottelujen, täytäntöönpanon, kestäväen kehityksen vaikutusten arviointien ja teknisen avun välillä, jolloin avustukset voidaan kohdistaa parhaalla mahdollisella tavalla alueille, joilla sopeuttamiskustannukset ovat suurimmat. Toisena mahdollisesti kehitettävänä aihealueena ovat kestäväen kehitystä koskevaan vastavuoroiseen kumppanuuteen tähtäävät yhteiset prosessit. EY:ssä tutkitaan uusia kahdenvälisiin suhteisiin liittyviä yhteisiä järjestelyjä, joiden myötä voidaan neuvotella globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden kannalta keskeisistä näkökohdista ja seurata niitä sekä pyytää kansainvälisiä järjestöjä (kuten

---

25 Talouskumppanuussopimuksia koskevat neuvottelut muodostavat kunnianhimoisen hankkeen, jossa kehitystä tuetaan kaupan ja integraation avulla. Niiden tulokset tulevat voimaan vuonna 2008.

26 Sopimuspuolet sitoutuvat asettamaan työpaikkojen luomisen ja sosiaalisten perusoikeuksien noudattamisen etusijalle sekä toimimaan yhteistyössä useiden toimenpiteiden osalta, jotka liittyvät köyhyyden vähentämiseen, sosiaalisen syrjäytymisen torjuntaan, työmarkkinaosapuolten välisen suhteiden nykyaikaistamiseen ja muihin asiaankuuluviin aloihin.

Kansainvälistä työjärjestöä) osallistumaan näihin toimiin. Yhtenä mahdollisuutena on luoda yhteisiä kahdenvälisiä ”seurantakeskuksia”, joissa seurataan kehitystä ja jotka tarjoavat foorumin hallitusten, Euroopan parlamentin, työmarkkinaosapuolten ja laajalti kansalaisyhteiskunnan edustajien näkemysten vaihtoon.

5.1.2 Aluetason poliittinen vuoropuhelu

Myös Euroopan yhteisö on pitänyt yllä tiiviitä suhteita aluetasolla ja tukenut jatkuvasti alueellisia integroitumispyrkimyksiä ja -prosesseja muualla maailmassa. Alueellinen integraatio on hyödyllinen askel kohti maailmantalouden integraatiota, ja sen on tarkoitus auttaa kyseisiä maita ja alueita saamaan globalisaatiosta mahdollisimman paljon etuja. Esimerkiksi suhteissaan Balkanin alueen maihin EU on voimakkaasti korostanut alueellista yhteistyötä ja integraatiota sosiaalis-taloudellisen ja poliittisen vakauden lisäämiseksi ja ensimmäisenä askeleena integroitumisessa EU:n kanssa.

Lisäksi EU:ssa on kehitetty aluetason poliittista vuoropuhelua valtioiden päämiesten tasolla esimerkiksi Aasia–Eurooppa-kokouksen (ASEM) ja EU:n sekä Latinalaisen Amerikan ja Karibian alueen huippukokousten yhteydessä. Poliittisia suhteita 78 AKT-valtion kanssa säännellään sitä vastoin AKT–EY-kumppanuussopimuksessa, jossa vahvistetaan useita poliittista vuoropuhelua edistäviä välineitä ja instituutioita. Säännöllistä poliittista vuoropuhelua käydään myös Länsi-Afrikan valtioiden talousyhteisön (ECOWAS), Eteläisen Afrikan kehitysyhteisön (SADC) ja Afrikan unionin kanssa. Korkean tason vuoropuhelu tarjoaa mahdollisuuden keskustella globalisaatioon liittyvistä haasteista ja pyrkiä määrittelemään yhteisiä vastauksia niihin. Aasia–Eurooppa-kokouksen yhteydessä Euroopan ja Aasian maiden johtajat ovat sitoutuneet käsittelemään yhteisesti tärkeitä maailmanlaajuisia kysymyksiä, kuten globalisaation vaikutuksia, siirtolaisvirtojen ohjausjärjestelmää, kaupan ja investointien esteiden vähentämistä, investointi-, rahoitus- ja sosiaalipolitiikan uudistusta ja ympäristökysymyksiä.

Viimeaikainen kehitys Latinalaisessa Amerikassa on hyvä osoitus sosiaaliskysymysten ja globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden entistä tärkeämmästä asemasta. Sosiaalinen koheesio on Guadalajarassa toukokuussa 2004 järjestettävän EU:n sekä Latinalaisen Amerikan ja Karibian alueen huippukokouksen pääaihe. Tässä yhteydessä komissio on ehdottanut, että molempien alueiden valtioiden ja hallitusten päämiehet tekisivät konkreettisia päätöksiä a) kannustaakseen Latinalaisen Amerikan maita vakaisiin ja tehokkaisiin poliittisiin ratkaisuihin sosiaalisen yhteenkuuluvuuden lisäämiseksi vähentämällä köyhyyttä, epätasa-arvoisuutta ja syrjäytymistä demokraattisen hallintotavan, sosiaalipolitiikan, julkisrahoituksen ja veropolitiikan aloilla, b) kannustaakseen kansainvälistä yhteisöä ja etenkin kansainvälisiä rahoituslaitoksia tukemaan näitä toimia ja varmistamaan, että uudistusohjelmien vaikutukset sosiaaliseen yhteenkuuluvuuteen ja vakauteen tutkitaan tarkoin ja c) tehostaakseen EU:n ja Latinalaisen Amerikan välistä yhteistyötä sosiaalisen yhteenkuuluvuuden alalla. Tämä lähestymistapa on samansuuntainen kuin globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden maailmankomission suositukset ja näkemykset alueellisesta integraatiosta, joka on oikeudenmukaisempaan globalisaatioon johtavien pyrkimysten lähtökohtana.²⁷

---

²⁷ Globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden maailmankomission raportti, kohdat 327–331, ja liite 1, otsake ”Kansallinen hallinto”, kohta 8.

5.1.3 Naapuruuspolitiikka

”EU:n naapuruuspolitiikan” avulla pyritään lujittamaan suhteita niihin Keski- ja Itä-Euroopan maihin, jotka ovat laajentumisen jälkeen unionin naapurimaita. Aloitteen perimmäisenä tavoitteena on luoda vakauden ja vaurauden alue, joka perustuu yhteisiin arvoihin ja intresseihin. Aloitteessa kumppanimaita avustetaan poliittisten ja taloudellisten uudistusten toteutuksessa ja samalla lujitetaan sosiaalialan vuoropuhelua ja yhteistyötä näiden maiden kanssa.

Sosiaalista ulottuvuutta koskeva yhteistyö kattaa etenkin alueellisen kehityksen, työllisyyskysymykset, sosiaalipolitiikan ja rakenneuudistukset. Alueellisen kehityksen alalla EU tukee kumppanihallitusten ohjelmia, joiden avulla edistetään hajauttamista, vähennetään alueellisia eroja, luodaan työpaikkoja ja kannustetaan työelämän perusnormien käyttöönottoa sekä työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua. Myös köyhyyden vähentämistä ja valtakunnallista hyvinvointia suosivia poliittisia linjauksia tuetaan. EU kannustaa kumppanihallituksia lujittamaan sosiaaliavustusten tehokkuutta, panemaan täytäntöön strategioita talouskasvun vauhdittamiseksi ja pienten ja keskisuurten yritysten kehityksen tukemiseksi sekä käsittelemään lasten köyhyyttä ja varmistamaan, että sekä pojilla että tytöillä on täydet mahdollisuudet keskiasteen koulutukseen etenkin maaseudulla.

5.1.4 Ihmisoikeuksien ja demokratiakehityksen edistäminen kolmansissa maissa

Globalisaatioprosessi voi toimia vapautta ja oikeutta sekä vaurautta edistävänä tekijänä. Komission tiedonannossa, joka koskee EU:n tehtävää ihmisoikeuksien ja demokratisoitumisen edistämässä kolmansissa maissa²⁸, annetaan selvitys siitä, miten unioni osallistuu globalisaation kehittämiseen oikeudenmukaisempaan ja syrjäytymistä ehkäisevään suuntaan. Kaikissa EU:n poliittisissa linjauksissa otetaan huomioon ihmisoikeuksiin ja demokratiakehitykseen liittyvät kysymykset, minkä lisäksi kansalaisyhteiskunnan ja kansainvälisten järjestöjen toimia kolmansissa maissa tuetaan taloudellisesti eurooppalaisen ihmisoikeus- ja demokratia-aloitteen (EIDHR) kautta. Hyvän hallintotavan ja lahjonnan torjunnan, oikeusvaltioperiaatteen, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien turvaamisen sekä oikeuden laadun välillä on tiivis yhteys²⁹. Riittävän oikeudellisen kehyksen ja sen soveltamisen asianmukaisen valvonnan myötä turvataan työntekijöiden ja kansalaisten oikeudet ja varmistetaan keskeisellä tavalla yleensä kansalaisten ja varsinkin työntekijöiden suoja. Lisäksi tehdään mahdolliseksi ihmisarvoisen työn edistäminen, laittoman työn torjunta sekä hyväksikäytön torjunta tietyissä väestöryhmissä (esimerkiksi naiset ja lapset), jotka voivat joutua muita helpommin ihmiskaupan, matalapalkkaisen työn ja työttömyyden sekä muuntotyypin hyväksikäytön, kuten kiusaamisen ja sukupuolinen häirinnän, uhreiksi.

5.1.5 Muuttoliike

Muuttoliike on tärkeä ja arkaluonteinen aihe globalisaatiosta käytävässä keskustelussa. Sen kaikkia näkökohtia on käsiteltävä, ei ainoastaan muuttoliikettä etelästä pohjoiseen, vaan myös muuttoliikettä etelän maiden välillä sekä muuttoliikkeeseen liittyviä inhimillisiä tekijöitä, joita ovat muun muassa perusoikeudet, siirtolaisten suoja ja sijoittuminen yhteiskuntaan sekä muuttoliikkeen hyvin moninaiset taloudelliset ja sosiaaliset tekijät, mukaan luettuna rahalähetykset sekä aivovienti ja -tuonti. Tästä ilmiöstä käytävää kahden- ja monenvälistä

²⁸ KOM(2001) 252 lopullinen, 8.5.2001.

²⁹ Tiedonanto ”EU:n kokonaisvaltainen lahjonnan vastainen politiikka”, KOM(2003) 317 lopullinen, 28.5.2003.

vuoropuhelua on tarpeen edelleen kehittää ja ottaa huomioon ilmiöön liittyvät turvallisuuskysymykset. Unionissa kehitetään sääntöjä, jotka koskevat EU:n lähestymistapaa muuttoliikkeeseen. Muuttoliikkeeseen liittyvät kysymykset ovat jo joitakin vuosia sisällyneet kolmansien maiden kanssa tehtäviin yhteistyö- ja assosiaatiosopimuksiin. Globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden maailmankomissio suosittaa henkilöiden rajatylittävää liikkumista koskevan monenvälisen kehyksen luomista ja esittää erilaisia toimia myös aluetasolla.³⁰

5.2 Kehitysyhteistyö ja ulkopuolelle suuntautuva yhteistyö

5.2.1 Vuosituhattavoitteet

EU:n kansainvälisen kehitysavun yhteydessä on sitouduttu avustamaan kolmansiä maita saavuttamaan vuosituhattavoitteet. Nämä tavoitteet yhdessä Johannesburgissa pidetyssä kestäväen kehityksen huippukokouksessa hyväksytyen toimintasuunnitelman kanssa muodostavat kunnianhimoisen suunnitelman köyhyeden poistamiseksi ja kestäväen kehityksen tukemiseksi. Globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden maailmankomissio korostaa vuosituhattavoitteiden merkitystä ensimmäisenä askeleena kohti maailmantalouden sosiaalis-taloudellista perustaa ja kehottaa lisäämään pyrkimyksiä resurssien mobilisoimiseksi³¹.

Tässä tilanteessa EY pyrkii ensisijaisesti toteuttamaan kansainväliset sitoumuksensa, joihin liittyy selkeät tavoitteet köyhyys-, koulutus-, terveydenhuolto-, tasa-arvo- ja ympäristökysymyksissä. Monterreysssä³² ja Johannesburgissa sovitut erityistavoitteet ja -toimet määräävät toteutuksen tahdin ja suunnan. Näiden tavoitteiden saavuttaminen edellyttää EU:n politiikan johdonmukaisuuden lujittamista. Jatkuvaa huomiota on kiinnitettävä sen varmistamiseen, että EU:n sisäiset ja ulkosuhteisiin liittyvät politiikan alat myötäilevät kansainvälisesti sovittuja sitoumuksia ja että ne eivät heikennä EU:n kehitysyhteistyön tavoitteisiin pääsyä. EU:n muiden politiikan alojen vaikutuksia kehitysmaihin on arvioitava jatkuvasti (esim. kauppa-, maatalous- ja kalastuspolitiikka, muuttoliikepolitiikka, ympäristöpolitiikka sekä politiikan alat, jotka koskevat elintarviketurvallisuuksäännöksiä, tutkimustoimintaa, tieto- ja viestintätekniikoita, EU:n turvallisuusstrategiaa sekä huumeiden, rahanpesun, ihmiskaupan ja kansainvälisen terrorismin torjuntaa).

5.2.2 Ulkopuolelle suuntautuva yhteistyö

Vastuu sosiaalisesta kehityksestä on suurelta osin kumppanimaillo itsellään. Näiden maiden on varmistettava, että niiden omat poliittiset linjaukset perustuvat ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittamiseen ja uskottavaan hallintotapaan. Lisäksi näissä maissa kauppa olisi liitettävä osaksi kansallisia kehitysstrategioita ja varmistettava, että maailmantalouteen integroitumisen edut jakautuvat paremmin. Tämä edellyttää a) institutionaalisia ja lainsäädännöllisiä uudistuksia, myös maatalouden ja verotuksen uudistuksia, joiden tuloksena luodaan yksityissektorille kestäviä virallisia työpaikkoja ja tehokkaat työmarkkinat, b) etenkin terveydenhuolto- ja koulutusalan sosiaalipalvelujen yhdenvertaisen saatavuuden parantamista, c) uudelleenjakojärjestelyjen ja

³⁰ Globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden maailmankomission raportti, kohdat 428–446, ja liite 1, otsake ”Työvoima maailmantaloudessa”, kohdat 2 ja 3.

³¹ Globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden maailmankomission raportti, kohdat 21, 450–481, liite 1, otsake ”Parempia kansainvälisiä toimintalinjauksia”

³² Komission tiedonanto ”Monterreyn konsensuksen soveltaminen käytäntöön: Euroopan unionin antama kehitysapu”, KOM(2004) 150 lopullinen, 5.3.2004.

sosiaaliturvajärjestelmien kehittämistä ja lujittamista ja d) muiden kuin valtiollisten toimijoiden ottamista paremmin huomioon, työelämän perusnormien noudattamista sekä työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun edistämistä.

Näiden tavoitteiden edistäminen on kansainvälisen yhteisön vastuulla. EU tukee näiden poliittisten linjausten huomioon ottamista etenkin osana sen alueellisia ja kahdenvälisiä tukijärjestelyjä ja kansallisia yhteistyöohjelmia kumppanimaiden kanssa. EY:n lähestymistapa ulkopuolelle suuntautuvan tuen sosiaaliseen ulottuvuuteen – joka perustuu kumppanimaiden kanssa käytävään vuoropuheluun ja maiden tukemiseen – katsotaan osaksi demokratiakehitystä ja vakauttamisprosessia. Sitä pidetään välttämättömänä vähimmäishyväksynnän ja -tuen turvaamiseksi tärkeille taloudellisille ja sosiaalisille muutoksille, joita kumppanimaille on edessään. Sillä myös osaltaan lievennetään siirtymävaiheen yhteiskunnallisista seurauksista aiheutuvaa sakkia ja tuetaan liiketoiminnan ja kaupankäynnin kestävästä toimintaympäristöstä. Jotta globalisaation sosiaalisia seurauksia voidaan paremmin arvioida ja EY:n ulkopuolelle suuntautuvia avustuksia voidaan kohdentaa entistä paremmin, EY:ssä aiotaan edistää tämän sosiaalisen ulottuvuuden järjestelmällistä huomioon ottamista ohjelmien ja hankkeiden suunnittelussa ja toteutuksessa etenkin edellä mainituilla aloilla.

Aasian maiden kriisin ja siirtymävaiheen maiden uudistusten vaikutukset ovat osoitus siitä, kuinka tärkeä tehtävä sosiaaliturvajärjestelmillä ja asianmukaisilla uudelleenjakojärjestelyillä on kriisi- ja siirtymävaiheen sosiaalisten vaikutusten lieventäjinä. Näitä käytänteitä ja sosiaalialan järjestelmiä on kehitettävä kestävästi ja instituutioihin tukeutuen. Latinalaisessa Amerikassa saadut kokemukset yhteiskunnallisen epävakauden ja poliittisten levottomuuksien käsittelystä osoittavat työmarkkinaosapuolten toimivan vuoropuhelun olevan tärkeässä asemassa.

Erityistä huomiota olisi kiinnitettävä sen arvioimiseen, miten globalisaatio ja sukupuolten välinen tasa-arvo ovat keskenään vuorovaikutuksessa. Tältä osin EU:ssa tuetaan voimakkaasti tasa-arvon valtavirtaistamisen toteuttamista osana yhteistyöpolitiikkaa.

Kaupapoliittisiin uudistuksiin liittyy usein tietyille väestöryhmille koituvia siirtymäkustannuksia. Nämä ryhmät tarvitsevat tukea sopeutuakseen uuteen tilanteeseen. Kansainvälinen valuuttarahasto on esittänyt kauppaa koskevia integrointijärjestelyjä niiden maiden tukemiseksi, joilla on kaupapoliittisista muutoksista, kuten MFA-kiintiöiden poistamisesta, johtuvia maksutaseongelmia. Kansainvälisen yhteisön on kuitenkin käsiteltävä sopeutumiskustannuksiin liittyvää ongelmaa järjestelmällisemmin, mikäli mahdolliset kielteiset sosiaaliset vaikutukset halutaan välttää. EU:ssa kehitetään vähitellen kaupan liittyvään sopeuttamiseen suunnattua tukea osana johdonmukaista kehitysstrategiaa. Tukea annetaan kolmella tasolla: a) luodaan kotimainen institutionaalinen kapasiteetti, jonka myötä pystytään riittävästi tukemaan vaadittavia poliittisia toimenpiteitä, joihin kuuluu myös tuontituloista saatavien tulojen vähenemisestä johtuvan valtiontulon vähenemisen vaikutuksia osaltaan lieventävä verojärjestelmien uudistus, b) perustetaan ohjelmia sopeuttamistarpeiden ennakoimiseksi sekä sen varmistamiseksi, että edut jakautuvat tasapuolisemmin ja että aiemmin suojattujen alojen tuotantoresurssien siirtyminen suhteellisesti suurimman edun tarjoaville aloille sujuu mahdollisimman vaivattomasti, ja c) perustetaan tuotantoresurssien kehittämistä koskevia liitännäisohjelmia sen varmistamiseksi, että laajemman markkinoille pääsyn myötä tarjoutuvat mahdollisuudet voidaan hyödyntää täysimääräisesti.

Kyseisille maille taloudellisen ja sosiaalisen sopeuttamisen hallintaan annettava kaupan liittyvä apu on tärkeä osa EU:n monenvälisiä toimia, joita kuvataan tarkemmin jäljempänä.

EU on merkittävästi lisännyt ohjelmatyötä kauppaan liittyvän avun osalta kaikilla kehitysma-alueilla viimeisten neljän vuoden aikana. Tulevissa kehitysapuohjelmissa on kuitenkin kiinnitettävä enemmän huomiota siihen, että vähiten kehittyneitä maita tuetaan kaupan valtavirtaistamisen toteuttamisessa osana köyhyyden vähentämiseen tähtääviä strategioita ja kaupan vapauttamisen sosiaalipoliittisten vaikutusten hallinnassa etenkin perustamalla sosiaaliturvajärjestelyjä ja luomalla sosiaalis-taloudellinen perusta kauppapoliittiselle uudistukselle. Tällä tavoin on mahdollista varmistaa investointien ja uusien työpaikkojen syntymisen kannalta suotuisampi toimintaympäristö virallisessa taloudessa ja kasvusta saatavien etujen oikeudenmukaisempi jakautuminen. EU puoltaa tätä painotusta kahdenvälisen avun antajien ja muiden kansainvälisten järjestöjen avustusohjelmissa.

5.3 Sosiaalista kehitystä täysimääräisesti tukevan kauppapolitiikan varmistaminen

Kaupan vapauttamista pidetään laajalti maailmanlaajuisen kasvun ja kehityksen avaintekijänä. Kansainvälisen kaupan jatkuva kasvu lisää kilpailua ja tehokkuutta, joten sen avulla pidetään yllä korkeaa tuottavuuden kasvua. Vaikka aiemmin mainittu alueellinen integraatio voi edistää kasvua, se on kuitenkin toiseksi paras ratkaisu haastavampiin monenvälisiin hankkeisiin verrattuna. Maailman pankin mukaan³³ Maailman kauppajärjestön Dohan kehitysohjelman toteutuksesta saatava hyöty voisi olla 270–520 miljardin dollarin luokkaa vuonna 2015.

Jotta globalisaatio olisi oikeudenmukaista ja tasapuolista, se on valjastettava tukemaan heikoimpia ja haavoittuvimpia. Työelämän perusnormeja käsittelevässä komission tiedonannossa³⁴ esitetään useita kauppapoliittisia aloitteita sosiaalisen kehityksen tukemiseksi käyttäen perustana työelämän perusnormien yleispätevyyden tunnustamista, EU:n tukea Maailman työjärjestölle ja sen lisääntynyttä ja tiiviimpää yhteistyötä muiden kansainvälisten järjestöjen kanssa. Tämä lähestymistapa on sittemmin vahvistettu yleisten asioiden neuvostossa 21.7.2003.

Vuoden 2001 tiedonannon hyväksymisen jälkeen komissio on edistänyt yleistä lähestymistapaansa useiden sekä monen- että kahdenvälisen konkreettisten aloitteiden täytäntöönpanotoimien yhteydessä. Toimia on toteutettu myös Maailman kauppajärjestön (WTO) kautta³⁵, ja ne ovat liittyneet yleiseen tullietuusjärjestelmään sekä kahdenvälisiin ja alueellisiin suhteisiin kehitysmaiden kanssa³⁶. Seuraavassa kuvataan muun muassa, miten komissio on pyrkinyt toteuttamaan vuonna 2001 asetettuja tavoitteita ja miten niihin voidaan päästä.

---

³³ Global Economic Prospects 2004, Realizing the Development Promise of the Doha Agenda.

³⁴ Tiedonanto ”Perustyönormien edistäminen ja työmarkkina- ja sosiaalipoliittikan ohjausjärjestelmän kehittäminen maailmanlaajuistumisen yhteydessä”, KOM (2001) 416 lopullinen, 18.7.2001, jäljempänä ’vuoden 2001 tiedonanto’.

³⁵ Neuvoston päätelmissä EU:ta on kehoitettu tukemaan oma-aloitteisin ja vapaaehtoisin toimin sosiaalista kehitystä koskevia kysymyksiä – myös työelämän perusnormien noudattamista – WTO:ssa toteutettavan kauppapolitiikan tarkastelun (*Trade Policy Review*) yhteydessä. Osana heinäkuussa 2004 suoritettavan EU:n kauppapolitiikan tarkastelun valmistelua komissio on alkanut kerätä aineistoa EU:n sosiaalialan normien ja EU:n talouden ja kaupan tulosten välisestä positiivisesta korrelaatiosta. Komissio katsoo, että tällaiset vapaaehtoiset toimet ovat hyödyllinen tapa osoittaa sosiaalisen kehityksen, markkinoiden avautumisen ja monenvälistä kauppaa koskevien sääntöjen välinen positiivinen korrelaatio.

³⁶ Kyseisiin suhteisiin liittyviä toimia kuvataan kohdassa 5.1.1.

Dohan kehitysohjelman yhteydessä käytävät neuvottelut tarjoavat tilaisuuden osallistua vuosituhatjulistuksessa vahvistettujen kehitystavoitteiden saavuttamiseen ja kestävän kehityksen edistämiseen. Neuvottelujen ansiosta avautuu runsaasti mahdollisuuksia pitkän aikavälin talouskasvun edistämiseen, kaupan ja investointien kannustamiseen, kestävän kehityksen lujittamiseen ja globalisaation asettamien haasteiden ohjausjärjestelmän tukemiseen. Tällä tavoin kehitysmaita voidaan avustaa integroitumisessa maailmantalouden järjestelmään tavalla, joka on kyseisissä maissa köyhyyden torjunnan sekä elin- ja työolojen tasapuolisen parantamisen kannalta suotuisa³⁷. Globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden maailmankomissio tunnustaa Dohan kehitysohjelman olennaisen tärkeän aseman ja kannustaa pyrkimyksiä tehdä monenvälisestä kaupan vapauttamisesta vastavuoroisesti kaikkia maita hyödyttävä ja jokaisessa maassa sosiaalisesti oikeudenmukainen. Lisäksi maailmankomissio korostaa, että kaupan vapauttamista olisi käytettävä keinona päästä perimmäisiin tavoitteisiin, joita ovat esimerkiksi vahva ja kestävä kasvu, täystyöllisyys, ihmisarvoisen työn edistäminen ja köyhyyden vähentäminen. EU on pyrkinyt ottamaan huomioon nämä tavoitteet oman neuvotteluasemansa yhteydessä sisällyttämällä sosiaalisen kehityksen näkökohtia kaikkiin keskeisiin neuvoteltaviin aloihin usein erityis- tai erilliskohtelun muodossa. Vuoden 2002 syyskuussa hyväksytyssä kauppaa ja kehitystä käsittelevässä tiedonannossa komissio yksilöi kolme keskeistä tekijää, jotka neuvosto on sittemmin vahvistanut ja jotka ovat olennaisen tärkeitä Dohan kehitysohjelman kehitystä aidosti edistävien tavoitteiden saavuttamisessa. Nämä tekijät ovat markkinoille pääsy, monenväliset säännöt sekä kauppaan liittyvä apu ja valmiuksien kehittäminen³⁸.

Markkinoille pääsyn osalta EU tukee lähestymistapaa, jossa kaikki WTO:n jäsenet osallistuvat vapauttamisprosessiin sen mukaan, mikä on kunkin maan talouskehityksen ja kapasiteetin taso, keskittyen markkinoiden avaamiseen ja kaupan vääristymien poistamiseen kehitysmaiden kannalta erityisen merkittävillä aloilla ja merkittävien tuotteiden osalta. Tällä tavoin vapauttaminen voi vaikuttaa köyhyyden vähentämiseen ja talouskasvuun kehitysmaissa ja luoda edellytykset oikeudenmukaiseen sosiaaliseen kehitykseen. Koska jotkin merkittävimmistä kaupan esteistä ovat kehitysmaiden välisiä, etelän maiden väliseen kauppaan perustuvien uusien markkinoiden luominen on yhtä tärkeää ja voi myös osaltaan vähentää useiden heikommassa asemassa olevien kehitysmaiden ongelmia, jotka liittyvät pelättyyn etuuksien merkityksen vähenemiseen. Lisäksi pyritään edelleen siihen, että WTO:n teollisuusmaajäsenet tekevät mielekkäitä aloitteita, kuten EU:n vähiten kehittyneille maille myöntämä vientituotteiden tulli- ja kiintiövapaa pääsy.

Kaupapoliittisten muutosten sosiaaliset seuraukset ovat erityisen näkyviä tietyillä teollisuudenaloilla. Yhdysvaltojen viimeaikaiset kaupapoliittiset toimet teräsalalla ovat vaikuttaneet työntekijöihin EU:ssa ja myös kehitysmaissa. Tekstiili- ja vaatetusalaalla toteutetut kauppajärjestelmän muutokset ovat johtaneet siihen, että heikommassa asemassa olevat kehitysmaat ovat menettämässä markkinaosuuksia, joita aiemmin suojattiin kiintiöiden avulla³⁹. Tiettyjen kaupapoliittisten muutosten kielteiset vaikutukset edellyttävät integroitua lähestymistapaa, jossa asianmukaiset sosiaalipoliittiset kotimaan toimet yhdistetään

---

³⁷ Komission tiedonanto ”Dohan kehitysohjelmasta koskevien neuvottelujen elvyttäminen – EU:n näkökanta”, KOM(2003) 734 lopullinen, 26.11.2003.

³⁸ Näistä viimeksi mainittua käsitellään kohdassa 5.2.2

³⁹ Euroopan komissio on käynnistänyt seurantatoimet tiedonantonsa ”Tekstiili- ja vaatetusalan tulevaisuus laajentuneessa Euroopan unionissa”, KOM(2003) 649 lopullinen, 29.10.2003, johdosta perustamalla korkean tason ryhmän, joka antaa tarvittaessa suosituksia aloitteista, joilla alan sopeuttamista voidaan helpottaa. Konkreettisia toimia esitetään myös komission virallisessa kannanotossa, jonka aiheena on tekstiili- ja vaatetusalan kestävän kehityksen vaikutusten arvioinnin seuranta.

tarkoituksenmukaisiin avunantajien tukitoimiin ja näiden maiden viennin avaamiseen laajemmille markkinoille.

Komissio on tietoinen maatalouden ongelmallisesta asemasta kehitysmaissa. EU on sitoutunut maatalouspoliittisten linjausten uudistamiseen siten, että suuntaudutaan kauppaa vääristävän tuen vähentämiseen ja vientitukien huomattavaan karsimiseen ja kestävä kehityksen edistämiseen. On selvää, että maatalous on edelleen kehitysmaiden painopisteenä Dohan kehitysohjelmassa. Vapauttamisen vaikutukset esimerkiksi tekstiilialalla ovat kuitenkin haastavat. Ainakin lyhyellä aikavälillä elintarvikkeiden nettotuonti kehitysmaihin saattaa johtaa hintojen nousuun ja elintarviketurvallisuutta koskeviin ongelmiin⁴⁰. Samalla ne maat, joihin tätä nykyä sovelletaan etuuskohtelua ja jotka ovat erityisen köyhiä, joutuvat tilanteeseen, jossa etuuksien merkitys vähenee ja sen myötä vientitulot mahdollisesti pienenevät. Tarvitaan maailmanlaajuisia koordinoituja toimia markkinoiden avaamisesta saatavien etujen maksimoimiseksi ja sopeuttamisen kielteisten sosiaalisten vaikutusten minimoimiseksi.

Kehitysmaissa keskeisenä ongelmana on suuri riippuvuus muutamasta keskeisestä maataloustuotteesta. Ratkaisu tähän ongelmaan on paljon laajempi kuin pelkkä markkinoille pääsy. Helmikuussa 2004 hyväksytyissä kahdessa tiedonannossa komissio ehdottaa integroitua lähestymistapaa kestävä kehityksen saavuttamiseksi myös kaupan avulla maissa, jotka ovat riippuvaisia yleensä hyödykkeistä ja etenkin puuvillasta⁴¹. Lähestymistapa käsittää kauppaa ja muuhun kuin kauppaa liittyviä useita toimenpiteitä, joilla muun muassa tuetaan kestävämpiä käytänteitä hyödykkeiden toimitusketjussa.

Myös palveluja koskevat neuvottelut avaavat uusia mahdollisuuksia etelän maiden väliseen kauppaan ja niiden palvelualojen vapauttamiseen, jotka muodostavat talouskehityksen ja -kasvun sekä ympäristönsuojelun kannalta keskeisen infrastruktuurin. Kun otetaan huomioon alan erityisluonne ja sen kasvava merkitys työpaikkojen luomiselle, tarvitaan erityistoimia, joilla vähiten kehittyneitä maita autetaan vastaamaan sääntelyuudistuksen haasteisiin. EU osallistuu näihin toimiin. Dohan kehitysohjelmaan sisältyvä sääntöjen laatimista koskeva osa on hyvin tärkeä sekä teollisuus- että kehitysmailla parhaiden mahdollisten edellytysten luomiseksi rajatylittävälle kaupalle (kaupan helpottaminen), suoria ulkomaisia sijoituksia suosivan toimintaympäristön kannustamiseksi, oikeudenmukaisen kilpailun tukemiseksi sekä laadukkaiden ja kohtuuhintaisten tuotteiden ja palvelujen tuottamiseksi kansalaisille. Vaikka WTO:n jäsenten näkemykset monenvälisen sääntöjen asianmukaisuudesta ovat edelleen eriävät näillä kaikilla aloilla, komissio on vakuuttunut, että sääntöjen avulla edistetään vakaampaa ja avoimempaa toimintaympäristöä, joka puolestaan tukee talouskasvua etenkin kehitysmaissa.

Sosiaalisen kehityksen edistäminen varmistamalla kehitysmaiden pääsy markkinoille

Komissio tukee työelämän perusnormien edistämistä ja laajempaa ihmisarvoisen työn tavoitetta ja käyttää tarvittaessa kauppaa liittyviä välineitä. Se on globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden maailmankomission kanssa yhtä mieltä siitä, että kehitysmaiden markkinoille pääsyn varmistaminen on tärkeää. Se turvaakin monin tavoin kehitysmaiden laajan pääsyn markkinoilleen. Vähiten kehittyneille maille ja AKT-kumppanimaille on myönnetty erityisen

⁴⁰ Ks. esim. WTO:n neuvottelujen kestävä kehityksen vaikutusten arviointi, elintarvikekäyttöön tarkoitettujen viljelykasvien ala, SEI, 2002, toimeksiantajana Euroopan komissio.

⁴¹ ”Maatalousalan perushyödykkeet, riippuvuus ja köyhyys – Ehdotus EU:n toimintasuunnitelmaksi” ja ”Ehdotus EU:n ja Afrikan kumppanuudesta puuvilla-alan kehityksen tukemiseksi”

laaja pääsy EU:n markkinoille⁴². Näiden erityisjärjestelmien lisäksi myös yleisessä tullietuusjärjestelmässä kaikille kehitysmaille tarjotaan huomattavan laaja etuuskohteluun perustuva pääsy markkinoille. Yleiseen tullietuusjärjestelmään sisältyy sosiaalisia kannustimia koskeva järjestelmä, jossa työelämän perusnormien tehokkaan noudattamisen ansiosta edunsaajille myönnetään kauppaan liittyviä lisäetuuksia. Yleisen tullietuusjärjestelmän uudistuksessa vuonna 2002 järjestelmästä tehtiin kehitysmaiden kannalta houkuttelevampi laajentamalla kauppaan liittyviä lisäetuuksia. Vuodesta 2006 alkaen sovellettavassa järjestelmän uudistuksessa keskitytään edunsaajille koituvan hyödyn maksimointiin ja työelämän perusnormien täysimääräiseen soveltamiseen edunsaajamaissa.

5.4 Sosiaalista kehitystä koskevien yksityisten aloitteiden edistäminen

Hallituksilla on päävastuu oikeudenmukaisen sosiaalisen kehityksen turvaamisesta. Yksityissektori voi kuitenkin myös osaltaan tukea muutoksia. Kansalliset ja monikansalliset yritykset sekä laajempi liiketoimintayhteisö, ammattiyhdistykset ja yleensä kansalaisyhteiskuntajärjestöt voivat osallistua sosiaalisten tavoitteiden saavuttamiseen ja toimivan työmarkkina- ja sosiaalipolitiikan ohjausjärjestelmän edistämiseen EU:ssa ja muualla. Yhä useammassa yrityksessä tiedostetaan, että harjoittamalla vastuullista liiketoimintaa on mahdollista lujittaa omaa kilpailukykyä. Toinen tärkeä tekijä on se, että globalisaatio ja mediavallankumous ovat osaltaan vaikuttaneet yleisen mielipiteen kehittymiseen siten, että paineet voidaan kohdistaa työmarkkina- ja sosiaalipolitiikan ohjausjärjestelmän parantamiseen maailmantaloudessa. Julkisissa ohjelmissa korostetaan entistä enemmän kauppaan, liiketoimintaan ja investointeihin liittyvää sosiaalista vastuuta ja vastuullisuuden lisäämistä tavaroiden ja palvelujen koko toimitusketjussa.⁴³

Yritysten sosiaaliseen vastuuseen perustuvan lähestymistavan avulla kauppaa ja investointeja voidaan ohjata kestäväen kehityksen suuntaan. Vuonna 2002 EU:ssa hyväksyttiin yritysten sosiaalisen vastuun edistämistä koskeva strategia, joka on globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden maailmankomission ehdotuksissa ja suosituksissa esitettyjen linjausten mukainen.⁴⁴ Komissio on tämän jälkeen esittänyt yritysten sosiaalisen vastuun edistämiseksi useita aloitteita, kuten aloitteita tiedon lisäämiseksi yritysten sosiaalista vastuuta koskevien yritystapausten perusteella ja hankkeita, joissa tutkitaan oikeudenmukaisen ja eettisen kaupan yhteisön tason vapaaehtoista järjestelmää koskevien kriteerien tai ohjeiden toteutettavuutta ja tarvetta, kannustetaan EU:n työmarkkinaosapuolia kehittämään maailmanlaajuisia toimintatapoja ja lujitetaan kauppapoliittisten tointen synergiaetuja.

Komissio on myös perustanut yritysten sosiaalista vastuuta käsittelevän sidosryhmien monenkeskisen foorumin, jonka tavoitteena on kehittää uudenlaista vuoropuhelua ja yhteyksiä eri politiikan alojen ja intressien välille ja tarkastella EU:n lähestymistavan ja päälinjausten määrittelyä. Foorumi kokoaa yhteen EU:n tärkeimmät sidosryhmät – työnantajien ja yritysten edustusjärjestöt, ammattijärjestöt ja kansalaisyhteiskuntajärjestöt. Sen yhteydessä on käsitelty

⁴² AKT-maihin sovelletaan AKT-EY-kumppanuussopimusta, jonka mukaan valtaosa tullinimikkeistä kuuluu jo nyt tullittomuuden piiriin ja vapaakauppa-alueista neuvotellaan tulevina vuosina AKT-kumppanimaiden kanssa. Vähiten kehittyneitä maita koskevan ”Kaikki paitsi aseet” -aloitteen (yleiseen tullietuusjärjestelmään kuuluva erityisjärjestely) mukaan vähiten kehittyneisiin maihin ei sovelleta ollenkaan tulleja vuodesta 2008 alkaen.

⁴³ Globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden maailmankomission raportti, kohdat 546–559 ja liite.

⁴⁴ KOM (2001) 416 lopullinen, neuvoston päätelmät 21.7.2003, Euroopan parlamentin päätöslauselma, heinäkuu 2002, ja komission tiedonanto ”Yritysten sosiaalinen vastuu: elinkeinoelämän panos kestäväen kehitykseen”, KOM(2002) 347 lopullinen, 2.7.2002.

laajalti erilaisia kysymyksiä: tiedon lisäämistä, pk-yritysten tarpeita ja todellisen avoimuuden edistämistä. Esimerkiksi seuraavista kehityskysymyksistä on keskusteltu: HIV:n ja aidsin torjuntatoimet Afrikassa, työelämän perusnormien soveltaminen tekstiilialalla ja rahoituksen avoimuus kaivosteollisuusaloilla. Foorumi saa työnsä päätökseen ja esittää raportin vuoden 2004 kesällä.

Komissio panee kiinnostuneena merkille globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden maailmankomission suosituksen, jonka mukaan ILO:n olisi koottava sidosryhmien maailmanlaajuinen monenkeskinen foorumi käsittelemään yritysten sosiaalista vastuuta⁴⁵. Maailmankomissio tunnustaa, että tietyt tahot suhtautuvat epäilevästi yritysten sosiaalista vastuuta koskevien järjestelmien todellisiin vaikutuksiin. Komissio on maailmankomission kanssa yhtä mieltä siitä, että vapaaehtoiset aloitteet voivat ainoastaan täydentää lainsäädäntöä ja sosiaalipolitiikkaa, ja että niissä olisi edistettävä tiukempien vaatimusten käyttöönottoa. Komissio katsoo, että vapaaehtoisten aloitteiden osallisuutta voidaan lujittaa monin tavoin. Kuluttaja- ja kansalaisyhteiskuntajärjestöille on tarpeen vakuuttaa, että niiden tehtäväkenttä on suhdetoimintaa laajempi ja että niiden toimilla on huomattavia myönteisiä vaikutuksia. Uskottavuuden varmistamiseksi sosiaalista vastuuta koskevien välineiden kehittämisessä on noudatettava avoimuutta ja kuultava täysipainoisesti työmarkkinaosapuolia ja muita asiaankuuluvia sidosryhmiä, minkä lisäksi kyseisten välineiden täytäntöönpanon on oltava todennettavissa. Tässä yhteydessä on tarpeen painottaa raportointiin liittyviä toimia. Mikäli kolmansien maiden olosuhteet on tarkoitettu ottaa huomioon, myös paikalliset työmarkkinaosapuolet ja muut asiaankuuluvat sidosryhmät on otettava täysimääräisesti mukaan prosessiin. Komissio katsoo, että olisi perehdyttävä keinoihin, joilla nämä tavoitteet toteutetaan käytännössä ja yksilöidään parhaita toimintatapoja.

Yritysten sosiaalista vastuuta koskevien poliittisten linjausten yhteydessä työllisyyskysymyksiä ja myös yritysten sosiaalista vastuuta, ihmisoikeuksien edistämistä ja ympäristökysymyksiä koskevat yksityiset menettelysäännöt ja laaja-alainen sektoritason kumppanuus voivat osoittautua hyödyllisiksi. Työllisyyskysymysten osalta niissä olisi otettava huomioon asiaankuuluvat kansainvälisesti hyväksytyt normit⁴⁶, ja niitä olisi pidettävä lainsäädäntöä, sen täytäntöönpanon valvontaa ja työehtosopimusneuvotteluja täydentävinä keinoina.⁴⁷ Euroopan tasolla ja maailmanlaajuisesti käytävän työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun avulla voidaan myös lisätä menettelysääntöjen ja kumppanuuksien johdonmukaisuutta. Euroopan tason alakohtaista ja työmarkkinaosapuolten välistä vuoropuhelua käsittelevät komiteat ovat jo sopineet EU:ssa ja maailmanlaajuisen hankintaketjujen yhteydessä sovellettavista alakohtaisista menettelysäännöistä⁴⁸. Useat eurooppalaiset yritykset ovat sitoutuneet noudattamaan menettelysääntöjä eurooppalaisten yritysneuvostojensa puitteissa.

---

⁴⁵ Globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden maailmankomission raportti, kohdat 554–557, 613–616.

⁴⁶ EU:n lähestymistapa yritysten sosiaaliseen vastuuseen otetaan huomioon erilaisissa kansainvälisesti sovitussa normeissa ja ne liitetään laajempaan yhteyteen, kuten ILO:n kolmikantainen julistus monikansallisista yrityksistä ja sosiaalipolitiikasta (*ILO Tripartite Declaration of Principles concerning Multinational Enterprises and Social Policy* (1977/2000)) ja OECD:n monikansallisia yhtiöitä koskevat toimintaohjeet (*OECD Guidelines for Multinational Enterprises*, (2000)).

⁴⁷ Maailmanlaajuiset työmarkkinaosapuolet ovat tehneet kansainvälisen työehtosopimuksen merenkulkualalla, joka on yksi globalisoituneimmista aloista. Komissio, jäsenvaltiot ja EU:n työmarkkinaosapuolet ovat mukana ILO:n toiminnassa merenkulkualaa koskevien ILO:n normien yhtenäistämiseksi.

⁴⁸ http://europa.eu.int/comm/employment_social/publications/2003/ke4702397_en.html

Lisäksi komissio tukee aktiivisesti monikansallisille yrityksille suunnattujen OECD:n ohjeiden noudattamista (*OECD Guidelines for Multinational Enterprises*). Ohjeissa vahvistetaan vertailuarvot vastuullisen liiketoiminnan harjoittamiselle, mutta tiukemman ja johdonmukaisemman täytäntöönpanon varmistaminen edellyttää lisätoimia. Ohjeiden laajemman noudattamisen varmistamisessa ongelmana on muun muassa se, että yritykset, jotka eivät itse osallistu aktiivisesti toimintaan, hyötyvät muiden toteuttamista toimista ilman omaa panostusta (vapaamatkustajaongelma). Komissio pyrkii lisäämään ohjeiden noudattamista muun muassa sisällyttämällä kahdenvälisiin sopimuksiinsa viittauksia ohjeisiin (esim. EU–Chile-assosiaatiosopimus ja sopimus, josta parhaillaan neuvotellaan Mercosurin kanssa). Ohjeiden laajemman noudattamisen varmistamiseen olisi panostettava joko yksityissektorin yhdenmukaistetussa toiminnassa ja/tai hallitusten aloitteissa esimerkiksi sitomalla vientiluottojen kaltaiset tukitoimet OECD:n ohjeiden noudattamiseen.

5.5 Maailmanlaajuinen ohjausjärjestelmä

Kansainvälisten järjestöjen osallistuminen sosiaalisesti kestävä globalisaation tukemiseen on edistyksen ennakoedellytys. Monenkeskisessä järjestelmässä on tarpeen käsitellä tehokkaammin nykyisiä ja tulevia maailmanlaajuisten ohjausjärjestelmän haasteita ja oikeusvaltioperiaatetta⁴⁹. Komissio tukee johdonmukaista ja kokonaisvaltaista lähestymistapaa kysymyksiin, jotka liittyvät globalisaation sosiaaliseen ulottuvuuteen WTO:ssa, kansainvälisissä rahoituslaitoksissa ja YK:n elimissä sekä keskeisten elinten, myös ILO:n, lujittamista.⁵⁰

YK:n osalta on tarpeen varmistaa poliittisten linjausten johdonmukaisuus sen talous- ja sosiaalineuvoston, sosiaalisen kehityksen toimikunnan ja yleiskokouksen kolmannen komitean välillä. Komissio katsoo, että olisi keskityttävä nykyisiin ehdotuksiin, kuten talous- ja sosiaaliturvaneuvoston perustamiseen. YK:n pääsihteerin perustaman YK:n uudistamista käsittelevän korkean tason paneelin työn tulokset olisi otettava tässä yhteydessä huomioon. Komissio katsoo, että koordinoitun ja johdonmukaisen toiminnan lisäämiseksi olisi ensin keskityttävä nykyisten elinten tehokkuuden lujittamiseen. Tässä yhteydessä olisi käsiteltävä talous- ja sosiaalineuvoston nykyisiä toimivaltuuksia. EU on valmis toimimaan käsiteltävien kansainvälisten asioiden kehittämisprosessissa aktiivisesti. Se tunnustaa tarpeen lisätä pyrkimyksiä profiiliin nostamiseen siten, että omaksutaan kokonaisvaltainen lähestymistapa rauhaan, turvallisuuteen ja kehitykseen. Komissio sitoutuu lisäämään osallistumistaan tämänsuuntaisiin toimiin.

Lisäksi EU:n olisi pyrittävä tuomaan johdonmukaisesti esiin samat näkemykset YK:n kaikilla foorumeilla ja muissa kansainvälisissä järjestöissä, jotka käsittelevät sosiaali- ja talouskysymyksiä poliittisten linjausten johdonmukaisuuden varmistamiseksi. Komissio tukee jatkossakin aktiivisesti EU:n laajuista koordinoitua paremman tiedonvaihdon kautta ja valmistelemalla ehdotuksia EU:n kannoiksi ja aloitteiksi. EU on myös valmis kannustamaan kumppanimaita monenvälisten sitoumustensa ja tavoitteidensa seurannan lujittamisessa sekä kahdenvälisen vuoropuhelun avulla että avustamalla maita, jotka ovat avun tarpeessa.

Kansainvälisten rahoituslaitosten, WTO:n ja YK:n järjestelmän toimia avustusten antamiseksi, markkinoiden avaamiseksi ja sääntöjen vahvistamiseksi on toteutettava

---

⁴⁹ Tämä kanta käy ilmi komission tiedonannosta ”Euroopan unioni ja Yhdistyneet Kansakunnat: Monenvälisyys” (KOM(2003) 526, 10.9.2003) ja aihetta koskevista neuvoston päätelmistä sekä Eurooppa-neuvoston joulukuussa 2003 hyväksymästä Euroopan turvallisuusstrategiasta.

⁵⁰ Vuoden 2001 tiedonannon linjausten mukaisesti.

johdonmukaisesti ja koordinoitusti pyrkien kohti kestävän kehityksen strategista tavoitetta. On tarpeen siirtää julistuksista ja nimellisestä johdonmukaisuudesta tehokkaiisiin ja yhdenmukaistettuihin toimiin, jotka perustuvat täydentävyyteen ja myönteisten synergiaetujen yksilöintiin. Tämänsuuntaiset toimet ovat olennaisella tavalla sidoksissa muiden jäsenvaltioiden – sekä kehitys- että teollisuusmaiden – tahtoon. Ne edellyttävät myös maailmanlaajuiselta ohjausjärjestelmältä tehokkuutta, osallisuuden edistämistä ja edustuksellisuutta.

Maailman kauppajärjestön neuvotteluprosessin parantamisen avulla monenvälisestä kauppajärjestelmästä saataisiin oikeudenmukaisempi ja sosiaalisesti tasapuolisempi. Globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden maailmankomissio toteaa aiheellisesti, että kehitysmaiden tiiviimpi osallistuminen WTO:n neuvotteluihin lujittaisi näiden maiden pyrkimyksiä liittää kaupan vapauttaminen tiiviimmin kotimaan sosiaalisen kehityksen ohjelmakohtiin.⁵¹ Komissio on esittänyt konkreettisia ehdotuksia, jotka liittyvät ministeritason konferenssien valmisteluun ja järjestämiseen sekä työskentelymenetelmiin ja päätöksentekoprosesseihin ja joiden tavoitteena on lisätä kehitysmaiden ja etenkin vähiten kehittyneiden maiden osallistumista WTO:n järjestelmään. Monenvälistä kauppaa koskevia kysymyksiä ei kuitenkaan voida lähentää sosiaalisen kehityksen ongelmiin yksinään WTO:ssa. EU:n olisi pyrittävä parantamaan koordinoitua asioissa, jotka koskevat työmarkkina- ja sosiaalipolitiikan ohjausjärjestelmää osana globalisaatiota, ja varmistettava aiheen johdonmukaisuus kaikissa asiaankuuluvissa kansainvälisissä järjestöissä, myös WTO:ssa ja ILO:ssa.⁵² Sen olisi myös tuettava tehokkaampaa vuoropuhelua WTO:n ja ILO:n välillä asettaen tavoitteeksi näiden kahden järjestön tarkkailijajäsenen aseman.

Globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden maailmankomissio ehdottaa useita innovatiivisia tapoja poliittisten linjausten johdonmukaisuuden parantamiseksi kansainvälisellä tasolla siten, että vahvistetaan yhteiset tavoitteet, kuten ihmisarvoinen työ, ja toteutetaan monia uusia yhteistyöjärjestelyjä. Ehdotetut poliittisten linjausten johdonmukaisuutta koskevat aloitteet (*Policy Coherence Initiatives*), poliittisten linjausten vuoropuhelu (*Policy Development Dialogues*) ja globalisaatiopolitiikan foorumi (*Globalisation Policy Forum*) kaikki vaikuttavat lupaavilta, koska niiden avulla monenväliset kysymykset liitetään tiiviimmin osaksi yleisesti esitettyjä ongelmia. Toimivaltuuksien on kuitenkin oltava selkeitä ja kohdennettuja ollakseen tehokkaita. Talouselämän, kaupan alan ja rahoitus- ja sosiaalialan järjestöjen osallistuminen näihin poliittisten linjausten johdonmukaisuutta koskeviin aloitteisiin ja etenkin niihin, jotka koskevat maailmanlaajuista kasvua, investointeja ja työpaikkojen luomista, olisi erityisen hyödyllistä meneillään olevan kauppaneuvottelukierroksen onnistumisen ja sen oikeudenmukaisten tulosten edistämisen kannalta.

Kansainvälisillä rahoituslaitoksilla on keskeinen asema hyvien hallintotapojen tukemisessa kehitysmaissa. Poliittisten linjausten johdonmukaisuus näissä järjestöissä ja niiden välillä ja laajempi monenvälinen järjestelmä ovat olennaisen tärkeitä, mikäli halutaan saavuttaa kestävä kehitys tukeva maailmanlaajuinen toimintaympäristö. Etusijalle olisi asetettava sellaisten poliittisten linjausten tukeminen, joilla taataan tehokas sitoutuminen maailmantalouteen tukien samalla laajempia kestävän kehityksen tavoitteita.

---

⁵¹ Dohan kehitysohjelman suunnitelma on tärkeä askel tähän suuntaan, sillä sen myötä kehitysongelmat tuodaan neuvottelujen ydinkysymyksiksi.

⁵² Yleisten asioiden neuvoston päätelmät, 21.7.2003.

Euro on nopeasti lunastanut paikkansa toisena kansainvälisesti käytettynä valuuttana, mutta EU ei tätä nykyä vaikuta täysipainoisesti kansainvälisten rahoituslaitosten poliittiseen linjaan, mikä heikentää politiikan johdonmukaisuutta. EU:n linja on edelleen hajanainen, joten sen mahdollisuudet vaikuttaa keskeisiin poliittisiin päätöksiin ja linjauksiin ovat heikot. Tilanne on ongelmallinen, koska rahoituslaitoksilla on määrittelytehtävä kehityskysymyksissä ja rahoituskriisien hallinnoinnissa. Ongelmia aiheutuu myös EU:n sisäiselle poliittisen päätöksenteon johdonmukaisuudelle talouden maailmanlaajuiseen ohjausjärjestelmään liittyvissä kauppaa, rahoitusta ja sääntöjen vahvistamista koskevissa keskeisissä kysymyksissä. Sellaisen kehitysmallin edistämisestä EU:ssa, jossa sosiaalinen ulottuvuus otetaan täysimääräisesti huomioon, aiheutuvaa vipuvaikutusta voitaisiin huomattavasti lisätä, jos instituutioilla olisi yhteinen monenvälinen talouden ohjausjärjestelmä. Tämä tarkoittaa yhteistä linjaa puheenvuoroissa, yhteisen kannan vahvistamista määräenemmistöpäätöksillä ja äänestämistä ryhmänä.

Kansalaisyhteiskunnan edustajat kiinnittävät enemmän kuin koskaan huomiota kansainvälisiin kaupan ja rahoitusalojen laitoksiin. Globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden maailmankomission esityksen mukaan näiden laitosten olisi oltava avoimempia ja osallisuutta edistäviä, ja työnantaja- ja työntekijäjärjestöt sekä työntekijät ja yleensä kansalaisyhteiskuntajärjestöt olisi otettava laajemmalti mukaan niiden toimintaan. Tältä osin merkille pantavana lähestymistapana on OECD:n esimerkki, jossa työnantajat ja työntekijät ovat virallisesti edustettuina ja näitä tahoja kuullaan⁵³. Lisäksi komissio pitää erityisen tärkeänä aktiivista vuoropuhelua työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen ja yleensä kansalaisyhteiskuntajärjestöjen kanssa. Komissio jatkaa globalisaation sosiaaliseen ulottuvuuteen liittyvien prosessien ja kysymysten yhteydessä eri sidosryhmien kanssa käytävän vuoropuhelun parantamista.

Kuten maailmankomission raportissa korostetaan⁵⁴, sosiaalista ulottuvuutta koskevaa tutkimus- ja tiedonkeruutoimintaa olisi lujitettava. Tutkimuksen kuudennessa puiteohjelmassa komissio suunnittelee perustavansa huippuosaamisen verkoston suorittamaan tutkimuksia aiheesta ”Maailmanlaajuinen ohjausjärjestelmä, sääntelykehys ja EU:n asema”. Tässä yhteydessä analysoidaan myös sosiaalista ulottuvuutta.

6. PÄÄTELMÄT

Komissio esittää tässä tiedonannossa alustavan kantansa joihinkin globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden maailmankomission raportissaan esille tuomista kysymyksistä. Raportin sanoma on tasapainoinen ja kriittinen, mutta kuitenkin myönteinen, ja sitä voidaan pitää perustana tuleville toimille. Raportissa todetaan, että jo jonkin verran on toteutettu toimia maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja kansallisesti, mutta samalla tuodaan selkeästi esiin, että kaikilla tasoilla tarvitaan huomattavasti enemmän toimia, joiden on oltava toisiaan täydentäviä ja lujittavia, jotta globalisaation edut jakautuisivat kaikille. Tämä on haastava tehtävä sekä EU:lle että sen jäsenvaltioille. On olennaisen tärkeää, että kaikki osapuolet huolehtivat raportin tehokkaasta seurannasta.

---

⁵³ Globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden maailmankomission raportti, kohta 562.

⁵⁴ Globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden maailmankomission raportti, kohdat 623–629.

EU:ssa on jo kehitetty aloitteita ja poliittisia linjauksia, jotka koskevat globalisaation sosiaalista ulottuvuutta Euroopassa ja muualla. Nyt on tärkeää, että unionin korkeimmalla poliittisella tasolla sitoudutaan toteuttamaan toimia, joilla tätä ulottuvuutta lujitetaan ottaen huomioon globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden maailmankomission raportti ja tässä tiedonannossa esitetyt ensimmäiset ehdotukset.